Assertiones Theologicæ De TRINO ET VNO DEO, Adversus novos Samosatenicos.

EX PRÆLECTIONIBVS Collegii Posnaniensis excerptæ.

Vnà cum animadversionibus FAUSTI SOCINI SENENSIS. Quæ plenæ responsionis loco esse possunt.

EDITIO TERTIA.

RACOVIÆ, Typis Sebastiani Sternacii, 1618.

LECTORI PIO ET CANDIDO S.

ETSI NOS nihil vehementiùs optamus, quàm ut unius Dei, Christique ejus verior notitia, quâ nos ipse DEUS, ut alios non paucos, in hac Ecclesiæ instauratione, pro singulari sua benignitate instruxit, ad ejusdem Dei gloriam, humanique generis salutem amplificandam, quàm latissimè diffundatur quodammodo, & propagetur: tamen, ne fortè ambitiosi hac in re esse videamur, nevé conatum & factum nostrum quisquã aliter, atque par est, interpretetur, a scriptionibus, quantum possumus, abstinemus, nec nisi provocati certamen cum adversariis inire solemus, quamvis persuasissimum habeamus, quò crebriores de iis, quæ inter nos controvertuntur, disputationes editis scriptis institutæ fuerint, eò majores quoq; veritatis progressus futuros, eamque tandem apud omnes sui studiosos planè obtenturã. Verùm, cum provocati sumus, ne officio nostro prorsus deesse, divinæque veritatis patrocinium deserere meritò videri possimus, utque eâdem operâ, si ita res postulet, nos ipsos cunctis purgemus, ad scribendum non inviti accedim9. Cum igitur aliquot ab hinc mensibus editæ fuerint Assertiones quædam de trino & uno Deo ex prælectionibus collegii Posnaniensis excerptæ, in quibus nos omnino petimur, falsæque doctrinæ, atque

adeò impietatis graviter accusamur, & novi Samosatenici, contra quos nominatim illa scriptæ sunt, per contemptum appellamur, deliberatione priùs, judicioque maturo adhibito, visum est nobis in Assertionibus istis diutius non connivere, sed paullo diligentiùs in eas singulas inquirere, & quasi, scribendo, animadvertere, Animadversionesq; nostras unà cum ipsis Assertionibus, ut ab Adversariis publicatæ sunt, optima fide recusis edendas curare, unde facilè intelligi possit, nos, doctrinamq; nostram immeritò tantopere ab istis reprehendi atq; oppugnari, eosq; nec ad sententiam suam confirmandam, nec ad nostrã labefactandam quidquam firmi aut solidi vel attulisse, vel etiam afferre potuisse. Quamobrem te, quisquis es, candide ac pie lector etiam atq; etiam rogamus, & obsecramus, ut scriptionem hanc nostrã, cumq; Adversariis concertationem, tamquã propemodum necessariam agnoscere velis, eamque, quod ad te attinet, cui exiguum laborem hunc nostrum dicamus, æqui boniq; consulere. Ex qua si utilitatis nõnihil, ut speramus, perceperis, id omne DEO acceptum referas. quo volente, melius atq; absolutius aliquid in hoc eodem argumenti genere, si ita opus fuerit, a nobis aliquando es habiturus. VALE.

FAVSTVS SOCINVS *nomine fratrum, in Polonia, de uno vero Deo, unoq; Dei Filio consentientium.*

DE TRINO ET VNO DEO, adverſus novos Samoſatenicos.

ASSERTIO I.

MULTI quidem peſtilentes errores, 1.
contra Fidem Trini & Vnius Dei,
noſtra ætate nati ſunt: ſed illa eſt
maximè impia & blaſphema ſecta, quę Pau-
li Samoſateni Hæreſim, jam pridem damna-
tam ab inferis conatur excitare. Hæc enim 2.
cum Iudæis & Mahometanis, ita unum eſſe
Deum confitetur, ut eum principium Filii
ab omni æternitate neget extitiſſe. [A] & De- 3.
um Chriſti Patrem in ſanctis literis ideò no-
minari autumat, quòd Dei virtute obum-
brante, ex B. virgine ſit conceptus: [B] cùm 4.
ante eandem virginem reipſa nuſquam fue-
rit, inquit. [C] Eundem filium Deum vocari 5.
cenſet eo modo, quo illi Dii vocati ſunt, ad
quos ſermo Dei factus eſt. [D] Factum enim 6.
Deum & Dominum ait, quando poſt Reſur-
rectionem data eſt illi omnis poteſtas in cœ-
lo & in terra. [E] Spiritus autem ſancti nomi- 7.
ne in ſacris literis nullam perſonam ſignifi-
cari docet: ſed nunc divinam potentiam,
nunc eximium Dei donum hominibus da-
tum. [F] Poſtremò dogma de Trino & uno 8.
Deo commentum Antichriſti, [G] tempore

S. Iustini martyris inventum [H] asserit.

A Simon Budnæus in Demonstratione, quòd Christus non sit ipse Deus, qui est pater, fol: 6. B Ibidē fol: 5 C Ministri Sarm: & Trans: lib: 2. de falsa & vera unius Dei cognit: cap: 8. D Budnæus in Demonst: fol: 4. E Ibidem fol: 1, & 4. F Ministri in principio & fine cap: 4. lib: 2. G Ministri cap: 2. lib: 1. H Budn: in præfat. Apol: ad Lectorem Polonicè.

ANIMADVERSIONES IN Assertionem I.

1. Multi quidem) *Immo contra fidem de uno vero Deo nullus gravior in Christi Ecclesiam ab Antichristi spiritu error invectus est, quàm in Deo, inq; illius simplicissima essentia plures esse personas inter se distinctas, quarum quælibet sit verus Deus, & non patrem tantùm domini nostri Iesu Christi eße illum unum verum Deum, sed Filium quoq; ipsum, & spiritum sanctum. quo nihil vel absurdius, vel (ut ita dicamus) impoßibilius, vel divinis oraculis magis contrarium excogitari potest.*

2. Hæc enim cum) *Iudæorum, & Mahometanorum error non in Dei Filii æternitate neganda, sed in Iesu Nazareno pro Dei Filio unigenito & Christo minimè agnoscendo consistit, & consequenter in ejus disciplina tamquam unica salutis æternæ via nequaquam amplectenda. Cujus rei istas de Dei, ejusq; Filii, & spiritus sancti natura, sive essentia portentosas opiniones potißimùm caussam esse, apertius est, quàm ut demonstrari debeat.*

3. Et Deum Christi) *Quis verò negaverit,*

Christum

Christum Dei Filium (non autem, ut isti ineptè loquuntur, Deum Christi patrem) in sanctis litteris ideo nominari, quòd, Dei virtute obumbrante, ex virgine sit conceptus, cum apud Lucam angelus Dei hæc verba ipsi virgini dixerit? Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. ideoq;, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Luc. 1, 35.

4. Cum ante eandem) *Quis porrò dubitaverit, quin Christus ante eandem virginem minimè extiterit, cùm post ipsam virginem & natam & jam nubilem factam de ipso a Domini Angelo dictum fuerit pastoribus:* Natus est vobis HODIE salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David, *cum ex ipsa virgine is sit natus, cum denique ipsa virgo ejus mater fuerit? Annon istud stultissimum illum Homericum Margitem imitari esset, qui ambigebat, uter natu grandior esset, ipse, an mater ipsius?* Luc: 1. 27. 2. 11. Mat: 1. 19, 18.

5. Eundem Filium) *Eodem modo Iesus Nazarenus, qui Dei filius est, Deus vocatur, quo illi, ad quos sermo Dei factus est, quatenus dumtaxat non secus ipse, atque illi, deus ab uno illo summoq; Deo est factus & constitutus. Cæterùm ratio, qua ipse Iesus Deus factus, constitutusq; est, adeò præstantior atque excellentior est, quàm illa fuit, quâ dii facti, ac constituti illi fuerunt, ut modi longè inter se diversi censeri debeant. Si quis autem, hæc verissima esse cognoscere velit, expendat diligenter, quæ Christus Iudæis, ipsum, quòd, cum homo eßet, Deum se fa-*

ceret, criminantibus, & blaſphemare dicentibus reſpondit, Ioh: 10. 34.

6. Factum enim) *De hoc infra videndum erit.*

7. Spiritus autem) *Nihil verius dici potuit.*

8. Poſtremo dogma) *De origine iſtius dogmatis non adeò ſumus ſollici. Nam, etiamſi ad ipſum mundi initium ea referenda eſſet, id ejus falſitatem evidentiſſimam nihil minuere poſſet.*

ASSERTIO II.

1. NEC advertunt iſti perquàm acuti novi Magiſtri, quòd ipſemet filius Dei, ſub nomine ſapientiæ, per Salomonem de ſe dixit: *Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret.* [I] Eſt enim *Chriſtus Dei virtus, & Dei*
2. *ſapientia*, teſte Apoſtolo, [K] & cùm idem Apoſtolus Dominum noſtrum proprium filium Dei appellat, [L] ſatis oſtendit, non tam filium Dei appellari, quòd ex virgine conceptus ſit, quàm quòd ex ſubſtantia Dei patris ſit ge-
3. nitus ab æterno. Nam filius Dei proprius is dici non poteſt, qui ex ejus ſubſtantia geni-
4. tus non ſit, ſed & ipſe Dominus dum ait: *Antequam Abraham fieret ego ſum:* [M] ſatis apertè
5. declarat, ſe ante virginem matrem & fuiſſe & eſſe, qui ſi tum primùm Dominus fuiſſet factus, cùm revixiſſet, certè ipſo die Natalis Domini, angelus ad paſtores locutus hæc non fuiſſet: [N] *Natus eſt vobis hodie ſalvator, qui*
6. *eſt Chriſtus Dominus.* Porrò idem verus noſter Magiſter non obſcurè docet Spiritum ſanctum

ctum esse personam, cùm ei ea quæ personæ sunt propria tribuit, [O] & alium Paracletum nominat. [P] Iam vero Fidei Catholicæ de Trino & vno Deo antiquitas facilè demonstratur. 7.

I Prov: 8.23. K 1 Cor: 1. 24. L Rom: 8. 32. M Ioan: 8. 58. N Luc: 2. 11. O Ioan: 14. 26. P Ibidem v: 16.

ANIMADVERSIONES IN Assertionem II.

1. Nec advertunt isti) *Quinimmo ipsi non animadvertunt, sapientiam illam, de qua loquitur Salomon, numquam Dei sapientiam ab ipso appellari, sed Sapientiam simpliciter, Christum verò a Paulo non simpliciter Sapientiam, sed Dei sapientiam vocari.* 1. Cor: 1. 24. *Ait quidem Salomon, Dominum sive Iehovam possedisse sapientiam initio viæ suæ id, est sapienter omnia & decrevisse, & fecisse: sed non propterea de aliqua sapientia loquitur, quæ Dei propria sit. nam per eandem illam sapientiam & reges regnare, & principes justitiam decernere, ante dixerat.* Prov: 8. 22. v 15. *Et sanè, si quis non videt, Salomonem per prosopopœiam de sapientia in genere, & in abstracto loqui, quæ nullo modo Christus esse potest, is permulta, quæ in eo cap: & seq: scripta sunt, parùm attentè legit. Iam verò Christus Dei sapientia dictus est a Paulo, quia per Christum potißimùm, & in Christo Deus suam sapientiam prodit. quemadmodum Evangelium, ab eodem Dei virtus dictum fuit, quia Deus in illo potißimùm, & per illud virtutem suam manifestam facit.* Rom: 1. 16.

2. Et

2. Et cùm idem Apostolus) *Vocat idem Apostolus Christum proprium Dei filium omnino propter alias caussas, quàm propterea quia ex substantia Dei patris sit genitus ab æterno. idq́; cum ex aliis multis, tum ex eo constat, quòd in epist: ad Hebr:* Heb: 1. 5.
ubi de hac propria Christi (ut ita loquamur) ex Deo filiatione agitur, ea ex eo loco potissimùm probatur,
Psal: 2. 7. Filius meus es tu, ego hodie genui te. *qui tamen locus alibi a Paulo ad Christi resurrectionem* Act: 13. 33.
Heb: 5. 5. *refertur. Et in eadem epistola ad Heb: ad ipsius Christi sempiternum sacerdotium, ad quod Deus illum vocavit, idem locus accommodatur. Atqui, antequam is ex virgine nasceretur, & homo eßet, reipsa ad ejusmodi munus, quod sine humana natura consistere nequit, vocari non potuit, tantùm abest, ut id ab æterno factum fuerit.*

3. Nam filius Dei) *Cur verò? Nonné quia sic videmus in animalibus contingere? Quasi verò Deus ea ratione, quâ animalia generant, & ipse generet, aut generare possit. Quod si argumentum in hac filiorum materia ab animalibus ad Deum valeret, sequeretur, omnes Dei filios ex ejus substantia generatos esse. Nullus est enim inter animantia filius, qui ex patris substantia generatus non sit. & tamen multi sunt Dei filii, & quidem ex eo nati, & ab ipso generati, qui tamen nullo modo ex ejus substantia geniti fuerunt. quemadmodum ex his testimoniis apparet, Ioh: 1. 13. Iac: 1. 18. 1. Ioh: 3. 9, 10. & aliis ejusmodi compluribus.*

4. Sed & ipse) *Ad hunc modum e Græco lo-*

cus iste converti debet, Amen, amen dico vobis antequam Abraham fiat, ego sum. Nam, cum nullum Ioh: 8. 58.
verbum nec antecedat, nec sequatur, quod præsentis temporis non sit, non dubium est, quin verbum γενέσθαι significationem præsentis temporis in futurum respicientis habeat, & non quidem Fieret, sed Fiat omnino reddi debeat. Non erat autem adhuc factus Abraham, (quod nomen Patrem multitu- Gen: 17. 5.
dinis, id est multarum gentium, significat) quia nondum ad Gentes Dei regnum, & Evangelium translatum fuerat, per quod gentes multæ crediderunt, & ita filii viri illius sunt factæ, is verò tum demum Rom: 4. 15.
Abraham, id est pater multarum gẽtium factus est. 16, 17.
Verba autem illa, ego sum, perfectam ipsa per se sententiam continent. id est, sine ullo ex iis verbis, quæ ibidem expressa sunt, licèt aliquid in ipsis subaudiri necesse sit. idemq; significant, quod supra eodem cap: v: 24, 28, & infra cap: 13. 19. Nec enim verba illa, antequam, &c. cum verbo sum, quod sequitur, sed cum verbo dico, quod præcedit, conjungi debent. Similes autem sunt loci Iohan: 13. 19. & 14. 29. Itaque sic Christi verba intelligenda sunt, ut idem sit, ac si scriptum esset, Amen, amen dico vobis antequam Abraham fiat, quòd ego sum. Quorum verborum sententia ex iis, quæ dicta fuerunt, unicuique constare potest. Monet nimirum non obscurè dominus Iesus Iudæos illos, ut, antequam ab ipsis Dei regnum auferatur, & ad Gentes transferatur, credant, se esse Christum, atque, ut alibi dixit, credant Ioh: 12. 36.
in lucem, dum lucem habent.

5. Qui

5. Qui si tum primùm) *Aut volunt, verba illa angeli ad pastores de Iesu dicta esse (ut ipsi loquũtur) secundum divinam naturam tantùm, aut secundum humanum tantùm, aut secundum utramq;. Si secundum divinam tantùm, primùm sibi ipsis adversabuntur, qui infra Assertione 23. ejusmodi de Iesu testimonia ad humanam naturam referant. Deinde hoc nihil ad rem faciet, cum hic quæratur, quando Iesus Dominus factus fuerit, quod in divinam naturam non cadit. idq; ipsi quoque satis fatentur, cùm eadem Aßertione 23. de ipso sic loquuntur,* Alioqui quatenus Deus, semper erat Dominus omnium. *Sin secundum humanam tantùm, quomodo Dominus revera esse poterat is, qui nemini adhuc dominabatur, sed tunc primùm natus, in præ-*
Luc: 2. 7. *sepi fasciis involutus jacebat, cuiq; paullo post pro-*
Mat:2.23. *pter illos, qui animam ipsius quærebant, in Ægyptũ fugiendum fuit? Quòd si secundum utramq;, id est, quia secundum divinam naturam verè Dominus jam erat, idcirco secundum naturam quoque humanam, quatenus individuè naturæ divinæ erat conjuncta, eum Dominum meritò dictum fuisse velint, ratiocinationem istam ex eo ineptam esse apparet, quòd, ut theologi omnes fatentur, & res ipsa testatur, multa secundum humanam naturam ante resurrectionem Iesus minimè habuisse dici potest, quæ tamen, ut divina natura perpetuò habeat, necesse est. ut impatibilitatem, ut immortalitatem, ut cælestem omnibusq; numeris absolutam gloriam. Cæterùm, quomodo angeli verba explicanda sint, disputabitur infra Assertione 23.*

6. Porrò idem verus) *Sæpissimè apud sacros scriptores non paucis rebus ea tribuuntur, quæ personarum sunt propria, nec tamen eæ res sunt personæ. ut peccato, ut legi, quodq́; huc maximè pertinet, ut spiritui, id est vento, ut scripturæ, ut denique charitati. de qua attentè legantur, quæ scribit Paulus 1 ad Corinth: 13. nec sanè mirabitur quisquam, spiritui sancto in sacris litteris multa tribui, quæ personæ tantum propriè conveniant, nec tamen eum esse personam. Nam, quòd nullo modo sit persona, id evidentissimis cum rationibus, tum divinis testimoniis demonstrari potest, quæ hoc loco proferre non est necesse.*

Rom:7.11.3.19. Ioh:3.8. Gal:3.8.

7. Iam verò fidei) *De hoc statim videbimus.*

ASSERTIO III.

NAM ut omnes Catholicæ fidei Articuli sunt antiqui: Q sic is, qui Vnius quidem Dei essentiâ sive naturâ, Trini autem personis mysterium aperit, ita est antiquus ut omnibus fidelibus qui Deo placebant, R esset, quantum sat erat, notus: quam quidem fidem prisci illi Patriarchæ cum posteris semper ad ætatem usq; nostram coluerunt, S colentq; deinceps veri Christi fideles, (in quibus non erit Deus recens) T usq; ad consummationem sęculi. V Eandem antiquam salutaremque Fidem Abrahamus pater & verbis & factis constanter professus est: cùm Deum Christianorum, sub personis trium Angelorum, Trinum & Vnum Deum representan-

1. 2. 3.

tan-

tantibus alacris excepit: X quando tres vidit, & unum adoravit: Y qui & communiter & sigillatim Iehovah sæpius nominatur. Z

Q 2 Cor: 4. 13. R Heb: 11. 6. S Ibidem T Psal: 80. 10. V Mat: 28. 20. X Genes: 18. 1. Y Orig: Aug: Hilar. Z Ib: 1. 13. 33. & 10. 14.

ANIMADVERSIONES IN Assertionem III.

1. Nam ut omnes) *Hæccine est illa demonstratio, quam isti polliciti fuerant? Nam quid hoc est aliud, quàm principium (quod dicitur) petere? Probent prius, fidei articulum esse, quòd Deus sit unus essentiâ, sive naturâ, trinus autem personis, & tum demum ex eo demonstrent, fidem de uno & trino Deo esse antiquam.*

2. Quam quidem fidem) *Immo iste Deus trinus nulli antiquorum, qui verum Deum coluerint, nulli item eorum, qui verum Deum per Christum agnoverint, aut agnituri sint, cognitus vel fuit, vel futurus est umquam. Itaque non qui illum respuunt, sed qui amplectuntur, ii non recentem modò, sed planè imaginarium Deum habent.*

Gen: 18. 3. 3. Eandem antiquam) *Quidvis aliud potiùs cogitabat Abrahamus, cum numero singulari tres illos viros, sive angelos ab initio compellavit, quàm Deum trinum & unum. sed idcirco sic locutus est, vel quòd unum reliquis duobus, ut in legationibus ferè fit, antecellere apparebat, vel quòd tanquam unus propter muneris conjunctionem censeri poterant.*
Gé: 19. 18, 19 *Lotus quoque ex iisdem tribus duos, cum tamen nihil*

hil de tertio nosset, numero singulari alloquutus est. Nec tamen, ut nos pro ipsis tacitè fecimus, ratiocinantur isti, cum de compellatione nihil dicant. Sed inquiunt, tres vidit, & unum adoravit. *quæ verba per se, a quocumque tandem primùm dicta fuerint, reprehensionibus, aut certè cavillis sunt valde obnoxia. Nam neque ullo modo unum tantùm adoratum fuisse ab Abrahamo constat, &, si constaret, hoc ad eorum commentum penitus destruendum valeret. Ex eo enim appareret, unum tantùm ex illis tribus adorari debuisse, & idcico reliquos duos non fuisse adorandos, nec porrò tribus illis angelis tres in Deo personas, quarum quælibet (ut ipsi volunt) adorari debeat, repræsentatas fuisse. Nam quòd dicere videntur, unumquemque ex illis angelis Iehovam sæpius nominari, id & falsum est, nec testimoniis, quæ attulerunt, ut quilibet videre potest, ulla ratione probatur; ac præterea, etiamsi verum esset, nihil ad rem faceret. Id enim idcirco fieri potuisset, quòd quilibet eorum a Iehova missus esset. Missum enim mittentis nomine in ipsis divinis litteris appellari solere, vulgatius est, quàm ut exemplis confirmari debeat.*

ASSERTIO IIII.

HANC fidem fideles Patriarchæ posteris 1.
suis divinis Prophetis quasi per manus tradiderunt: [a] ut vel ex uno Isaia colligitur: qui 2.
passim Trinum & Vnum Deum, & incarnationem filii Dei prædicat: tum in aliis locis, [b] tum quando filium Dei sic facit loquentem:

tem: [c] *Dominus Deus misit me, & spiritus ejus*: & sequitur: *Hæc dicit Dominus redemptor tuus, sanctus Israel*: quæ quidem verba esse Christi, ea, quæ proximè antecesserunt, sunt argumento. Hoc tamen libenter fatemur, hæc fidei
3. Catholicę admiranda sacramenta paucis fuisse apertè nota, [d] tantisper dum veniret Lux illa, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* [e]

a *Deut: 32.7.* b *Isa:6.3. Isa:7.14.* c *Isa:48.16,17.* d *Colos:1.26.* e *Ioan:1.9.*

Animadversiones in Assertionem IIII.

1, Hanc fidem fideles) *Meræ nugæ. quid enim huc Deut: locus, quem isti citant, pertinet, cap: 32.7.? Namq; in eo nihil prorsus ista de re dicitur, sed tantùm de beneficiis est sermo, quibus Iehova Israelis populum affecerat.*

1. Vt vel ex uno) *Miramur tantam confidentiam, cum nusquam apud Esaiam ne umbra quidem istius trinitatis in uno Deo apparet. Nam quod cap:6.in acclamatione illa Seraphim ter sanctus vocatur Iehova, id non triplicitatem personarum, sed sanctitatis potiùs perfectionem in eo significat, vel ejus sanctitatis constantem asseverationem, & prædicationem ostendit. Vide Ezech: 21. 27. Ter autem in acclamationibus, seu compellationibus aliquid repeti solere sine ulla ejus rei, ad quam illæ pertinet, vel referuntur, triplicitatis significatione, & vulgatissimum est, & apud ipsos prophetas hi loci demonstrant.*

ſtrant. Hierem: 7.4. & 22.29. Locus porrò apud eundem Eſaiam cap: 7.14. nihil de filii Dei incarnatione habet, quam nullā ſacra ſcriptura novit, ſed vaticinationem conceptionis filii Dei in virginis utero, ejusdemq; filii ortum, ſeu nativitatem continet, quæ incarnationem iſtam planè commenticiam eſſe docent, eamq; penitus excludunt. Poſtremò locus cap: 48.16, 17. ejus contrarium probat, quod iſti quærunt. Nam, etiamſi illis concedatur, ibi a propheta (de Chriſti ſcilicet adventu vaticinante, quodq; olim futurum erat, ob oculos ponente) ſub perſona ſua filium Dei loquentem induci: nihil tamen inde elicietur, niſi commemoratio Dei, ſpiritusq; ejus, & filii Dei, id eſt Chriſti. Quis autem eſt, qui vel unum aliquem ex iſtis tribus neget, vel eos ſimul in nobis erudiendis, inq; ſalute noſtra ad exitum perducenda conjungi non fateatur, de quibus rebus eo in loco agitur? Verùm interea Iehova Deus ibidem manifeſtè a Chriſto diſtinguitur, id eſt mittens a miſſo. ex quo apparet, Chriſtum non eſſe Iehovam Deum.

3. Hoc tamen libenter) *Tempus erit, cum id quoque fatebuntur, iſta non admiranda Catholicæ fidei ſacramenta, ſed ridicula humanæ curioſitatis inventa eſſe.*

ASSERTIO V.

QUARE & Chriſtus Dominus, & ejus le- 1.
ctiſſimi Apoſtoli apertiùs, quàm in veteri
lege myſterium S. Trinitatis docuerunt, & 2.
quanquam, quemadmodum ex uno loco
ſcripturæ ſacræ, ſeptem eſſe Sacramenta non

constat: ita nulla quidem scriptura docet apertè, tres esse divinas personas, & unam essentiam: tamen cùm sint aperta (ut ex con-
3. sequentibus intelligetur) literarum divina-
4. rum testimonia, in quibus & Christum Do-
5. minum, & Spiritum S. verum Deum esse docemur, patremque verum Deum esse concedant adversarii, ac Deum esse unum libenter dent nobis, iidem Patrem, Filium, Spiritumque sanctum, unum Deum esse natura, sed distinctum tribus personis, vel inviti fateantur necesse est.

ANIMADVERSIONES IN
Assertionem V.

1. Quare & Christus) *Sic isti somniant.*

2. Et quanquam,) *Dignum patellâ operculum. Dignum nimirum exemplum re, quæ eo probari debet. Nam certè, quemadmodum, septem esse sacramenta, nec uno, nec pluribus in locis sacra scriptura aut docet, aut innuit, sic, tres esse divinas personas, & unam essentiam, nusquam ulla ratione in ea aut traditur, aut indicatur.*

3. Et Christum) *Hoc extra propositam quæstionem est, cum de deitate (ut sic loquamur) non de dominatione quæratur. Vide autem, quid de hoc adversariorum loco scripserimus infra Assertione 23. numero 3.*

4. Et Spiritum S.) *Hoc planè falsum est.*

5. Patremque verum) *Non modò concedimus, verùm etiam maximè contendimus, atque urgemus.*

gemus. Et addimus, Patrem esse illum verum Deum, τὸν ἀληθινὸν θεὸν, *qui cum unus tantùm sit, necesse est, Patrem tantùm illum verum Deum esse.*

ASSERTIO VI.

NAM ipsa veritas apertissimam & invictam 1.
de Trino & Vno Deo doctrinam nobis tradidit hisce verbis: *Et ego,* inquit, *rogabo Pa-* 2.
trem, & alium Paracletum dabit vobis: ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mūdus non potest accipere: [f] & paulò post: [g] *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis:* & consequenti capite: [h] *Cùm autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Huius generis est illud apud D. 3.
Matth: [i] *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Eandem Fidem professi sunt 4.
Apostoli: ut D. Paulus ad Corinth: [k] *Divisiones,* inquit, *gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus. Et divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.* Simile quiddam legitur Eph: 4. de uno spiritu, uno Domino, & uno Deo. In his divinis oraculis dis- 5.
tinctio quidem personarum est manifesta. Divinitas autem singularum personarum facilè colligitur.

f Ioan: 14.16. g ℣ 26. h Ioan: 15.26. i Matth: 28.19
k 1 Cor: 12. 4, 5, 6.

ANIMADVERSIONES IN Assertionem VI.

1. Nam ipsa veritas) *Hîc quoque summam confidentiam miramur, cum in testimoniis, quæ citantur, nihil prorsus de uno & trino Deo ne suspicari quidem liceat.*

2. *Et ego* inquit) *Ex tribus hisce testimoniis nihil aliud colligitur, quàm, spiritum sanctum a Patre per Christum ipsius Christi discipulis missum, & datum fuisse. quod verissimum esse confitemur. Sed quid hoc ad Trinitatem istam personarum in uno Deo probandam? An non potiùs ex eo manifestum est, solum Patrem esse illum unum Deum, cum solus Pater commemoretur, a quo missio ista & datio, tãquam a prima caußa, proficiscatur, ab uno autem illo Deo, tamquam a prima caussa, omnia bona proficisci constet? Aut quis audivit umquam, unum illum Deum vel mitti, vel dari, aut esse, qui per eum aliquid vel mittat, vel det? Certè hæc cuilibet homini cordato summæ ineptiæ, vel potiùs blasphemiæ videri debent.*

3. Hujus generis est) *Hîc etiam Patris, & Filii, & spiritus sancti mentio quidem habetur, non tamen, tres istos in una Dei eßentia eße, colligitur.*
Mat: 28. 19. *Quod enim in nomen omnium trium omnes gentes baptizare iubentur Apostoli, quod ad rem istam attinet, hoc nihil est. cum, in Mosem quoque Israeli-*
1. Cor: 10. 2. *tas baptizatos fuisse, testetur Paulus; & sæpe ipsi homines mortales in operationibus, & actionibus, sive nostris erga Deum, sive Dei erga nos, cum ipso conjungan-*

junguntur. Vide Exo: 14.31. Iudic: 7.18. 1 Sam: 12.18.

4. Eandem Fidem) *Hæc duo Pauli testimonia omnino ejus contrarium demonstrant, ad quod probandum fuêre allata, cum in utroque unus Deus ab uno Domino, & uno spiritu apertissimè distinguatur. Quod profectò perspicuè ostendit, ad unius Dei essentiam nec Dominum illum, nec spiritum pertinere, aut certè Dominum illum, & spiritum, unum,* τὸν μόνον θεὸν, *non esse. Vbi etiam animadvertes, quòd, si ex locis istis probaretur, in Deo tres personas esse, illæ tres personæ, unus Deus, unus Dominus, & unus spiritus essent. Itaque una ex illis tribus unius Dei personis, ipse unus Deus esset. quo nihil absurdius dici, aut cogitari potest.*

5. In his divinis) *Distinctio non personarum, sed rerum apparet. singularum autem divinitas, qualem hoc loco intelligere necesse est, nullo prorsus pacto colligitur.*

ASSERTIO VII.

Sic Apostolorum perfecti discipuli disertis verbis S. Trinitatem professi sunt: ut S: 1.
Clemens, [l] ut D. Dyonisius Areopagita [m] ut
S Ignatius Martyr [n] Ac Ignatius quidem 2.
hoc divinum mysterium à S. Ioanne Evangelista fidelissimè didicerat: qui ut testis est 3
D. Hieronymus [o] rogatus ab Asiæ Episcopis, adversus Cerinthi & Ebionis dogma consurgens, (quòd Christum Deum verum esse negabat) suum scripsit Evangelium. Id-
circo hisce verbis exorsus est? [p] *In principio e-* 4.

 rat

rat Verbum: & Verbum erat apud Deum: & Deus
5. *erat Verbum.* His verò cõclusit: *Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia* IESUS *est Christus filius Dei, &c.* q

l *Epist: ad Iaco: fratrẽ Domini.* m *cap: 1. de diu: nom:* n *Epist: ad Phil:* o *In lib: de scrip: Eccl:* p *Ioan: 1. 1.* q *Ioan: 20. in fine.*

ANIMADVERSIONES IN Assertionem VII.

1. Sic Apostolorum) *Quæ, tamquam ab istis tribus dicta, Clemente, Dionysio, & Ignatio afferuntur, nihili æstimanda sunt, cum, priorum duorum nomine quæ circumferuntur, scripta adulterina planè habeantur, tertii verò partim adulterina, partim admodum corrupta, & additamentis quibusdam coinquinata, adeò ut eorum quoque in ipsis fiat mentio, quæ non nisi post aliquot sæcula extiterunt. Quamquam non ita corrumpi potuerunt, quin adhuc in ipsis clarissimum testimonium extet, quòd Christus non sit ille, qui est super omnia Deus, sed filius ipsius. id enim ad verbum scriptum est in ea epistola, quæ ad Tarsenses inscribitur. Et alibi non pauca leguntur, quæ doctrinam istam de Trinitate, quòd, s. Pater Filius & spiritus sanctus sint eßentiâ unus Deus, prorsus refutant. Nec verò in epistola ipsa, quam citant isti, ad Philippenses quidquam de Trinitate ista legitur. sed tantùm dicitur, non esse tres Patres, tres Filios, & tres Paracletos, sed unum Patrem, unum Filium, & unum Paracletum. Adde quòd ibidem locus ille (ut est in Latina interpretatione)*

tione) Dominus Deus tuus, Deus unus est, *ad* Deut: 6:4.
Patrem tantùm referatur. & inferiùs acriter reprehenduntur illi, qui putant, illum, qui est super omnia Deus, illum scilicet omnia potentem, ex virgine natum esse.

2. Ac Ignatius quidem) *Fabulæ.*

3 qui ut testis) *Hieronymi testimonio, qui trecentis circiter annis post scriptum a Iohanne Evangelium extitit, nullo modo hac in re standum est. præsertim cum ejus quodammodo caussa agatur. Adde quòd eius auctoritati Eusebii Pamphili auctoritas anteponenda est, qui annis plus minùs septuaginta ante ipsum floruit. Is autem aliam omnino caussam ab ista, quam Hieronymus affert, suæ* Hist: Eccle: lib:3. cap:18
scribendæ historiæ Iohannem habuisse ait, quæ & ex ipsa historia apparet, & aliorum præterea scriptorum testimonio confirmatur. Quinetiam Hieronymus ipse, loco ab istis citato, ejus caussæ meminit, eamq́; pluribus verbis explicat. quam tamen multò latiùs ab Eusebio expositam fuisse invenies. Qui Eusebius scribit quidem, Iohannem a Christi divinitate exorsum esse, quasi illa sibi tractanda reservata fuisset, verùm id ex sensu suo dicit, nec tamquã caussam, quam Iohannes sui Evangelii scribendi habuerit, illud commemorat.

4. Idcirco hisce verbis) *Non ad istum modum profectò exorsus esset Iohannes, si illud, quod isti dicunt, ei propositum fuisset. Apertissimè enim tota de re scripsisset, non autem eo modo, ut saltem dubitandi non minor, quàm antea occasio esset. Le-*

gantur nostrorum istius universi loci explicationes, & rem se ita habere constabit.

5. His verò conclusit) *Nihil aptius ad istos errores convincendos concludere potuit Iohannes. Nam, si Iesus est Christus filius Dei, Iesus autem non ante Mariam matrem fuit, ob idq́ æternus Deus non est, sequitur omnino, Christum Dei Filium non ante eandem Mariam fuisse, ob idq́ æternum Deum non esse. Præterea, si Iesus est Dei, seu τοῦ θεοῦ Filius, certissimum esse debet, alium esse Deum, & alium Iesum, & idcirco, Iesum esse Deum, seu τὸν θεὸν, nullo pacto posse.*

ASSERTIO VIII.

1. VNDE impius error Mahometi in Paulo
2. Samosateno a plurimis Conciliis, præsertim
a Concilio Antioch: plurimorum Episcoporum damnatus est, [r] & postea in celeberrimis duobus Conciliis, in Nicæno quidem primo, contra Arrium, in Constantinopolitano verò etiam primo, contra Macedonium, Articulus Fidei de Trino & Vno Deo magis ac magis tot tantorumq́ue Patrum summo consensu est confirmatus, & declaratus: [ſ] & deinceps semper à consequentibus approbatus: nominatim verò recens à Concil: Tridentino.

[r] *Euseb: in hist: li: 7. cap: 22. & 23.* [ſ] *in Tomo Concil:*

ANIMADVERSIONES IN Assertionem VIII.

1. Vnde impius) *Ita loquuntur isti, ac si Paulus*

lus Samosatenus post Mahometem fuerit, cum tamen eum trecentis, & amplius annis antecesserit. Iam verò nemo sanæ mẽtis, Mahometis de Iesu Nazareno falsam opinionem, Pauli Samosateni sententiam fuisse dixerit, cum Samosatenus, Iesum Nazarenum, verum & unigenam Dei filium, & Dominum nostrum esse, agnoverit, eumq; adorandum eße dixerit, ejusq; doctrinam perpetuam in Dei Ecclesia fore confessus fuerit, & alia non pauca de ipso affirmaverit, quæ omnia Mahometes negavit.

2. à plurimis Conciliis) *Divina veritas nec ab ullis hominum Conciliis pendet, nec ab ipso orbe universo, ne minima quidem ex parte, convelli umquam, aut labefactari poterit.*

ASSERTIO IX.

QUI verò originem tam nefandi erroris 1.
scire velit, is facta impiorum Iudeorũ perpendat oportet, ex quibus facilè in eam cognitionem veniet, ut hujus blasphemiæ autores eosdem esse non dubitet: qui filium Dei, quòd Patrem suum dicebat Deum, æqualem se facientem Deo, volebant interficere. [t] Hujus autem turbidi & impuri fon- 2.
tis Iudaici rivuli fædi fuêre Cerinthus, [u] Ebion, [x] Sabellius, Paulus Samosatenus, Arrius, & eorum similes alii. [y]

t *Ioan: 5. 18.* u *Epiph: lib: 1. hæresi. 28.* x *Euseb: lib: 3. hist: cap: 21.* y *Epiphanius lib: 2. hæres: 65.*

Assertionem IX.

1. Qui verò originem) *Si blasphemia est negare, Deum Christi patrem esse, & Christum Deo esse æqualem, blasphemi certè sunt isti, qui Christum, ipsum Deum esse contendunt. Nam hac ratione nec Deus Christi pater, nec Christus Deo æqualis erit. Nemo enim sui ipsius pater, nemo sibi ipsi æqualis esse potest.*

2. Hujus autem) *Hujus purissimæ & lucidissimæ veritatis atque sententiæ, quòd Deus, sive essentiâ, sive personâ, unus sit, isq; Pater tantùm Domini nostri Iesu Christi, ob eamq; rem Iesus Christus ille unus Deus esse nullo modo possit, perennis iquê limpidissimus fons est spiritus sanctus in sacris litteris, eaq; divinæ auræ particula, quam nobis Deus ipse ab ipso creationis initio indidit.*

ASSERTIO X.

1. CONTRA, Fide Catholica & Orthodoxa
universa Dei Ecclesia, ita unum Deum esse
credit & profiterur, ut Vnitatem in Trinitate,
& contrà Trinitatem in Vnitate venere-
2. tur. [1] Sunt namq; in una divina natura tres
divinę personę: Pater, qui est à seipso: Filius,
qui ante omnia secula ex solo Patre natus est:
3. [A] & Spiritus S. qui ab æterno ex Patre, Filioq; procedit. Quo fit, ut in confessione veræ sempiternæq; Deitatis, & in essentia unitas, & in Trinitate adoretur æqualitas. [B]

1 Deut: 6. 4. Gene: 18. ut supra. A *Symbolum Nicænum:* B *in Præfat: Ecclesiæ.*

ANIMADVERSIONES IN
Aſſertionem X.

1. Contrà fide) *Deum quidem unum eſſe, agnoſcit univerſa Dei Eccleſia. ſed ita ut unitatem in trinitate, & trinitatem in unitate veneretur, id vel nulla Dei Eccleſia, vel certè non quatenus eſt Dei Eccleſia, agnoſcere ullo modo poteſt, cum iſtud humanum prorſus commentum ſit, cui divina veritas omnibus modis apertiſſimè refragatur.*

2. Sunt nanque in) *Egregia verò probatio, præſertim cum ad eam ex parte confirmandam Nicænum ſymbolum afferatur, quod ducentis circiter ac quinquaginta poſt Apoſtolorum Chriſti tempora annis compoſitum fuit. Nempe cum jam divina veritas, quæ ipſorum Apoſtolorum tempore nonnihil contaminari cœperat, magna ex parte, non paucis doctis piiſq; viris fruſtra renitentibus, fœdata ac corrupta fuiſſet. Quamquam Nicænum ſymbolum nihil aliud habet, niſi, Ieſum Chriſtum Filium Dei unigenitum Patri ὁμοούσιον, id eſt conſubſtantialem eſſe, neq; ex nihilo extitiſſe, aut aliquando non fuiſſe. nihil interim de tribus divinis perſonis, quæ in una divina natura ſint, ſtatuens, aut pronuncians.*

3. Quod fit ut) *Quaſi iſta confeſſio Dei ſpiritum, & non hominum curioſitatem auctorem habuerit, eaq; in veris Dei Eccleſiis aut ſemper fuerit, aut eſſe debuerit.*

ASERTIO XI.

IAM verò ut prima perſona in divinis ſemper erat Deus: ita ſemper fuerit pater neceſ- B

ſe

2. se est: C Sed scire oportet, hoc nomen Pate
secus Deo Patri tribui, ratione æterni fili
3. secus ratione nostri. Ad primum genus re
fertur illud, *Filius meus es tu: ego hodie genui te.*
4. D De nobis autem illud intelligitur: *Numquid*
5. *non unus Pater omnium nostrum?* E quod quo-
modo intelligatur insequentia verba docet
Nunquid non Deus unus creavit nos? quod etiam
6. Dominns insinuavit, cùm dixit: F *Ascendo ad*
Patrem meum, & Patrem vestrum.

C *Psal: 2.7. Prov: 8.24. Mich: 5.2. Heb: 13.8.* D *Psal:*
ut supra. E *Mala: 2. 10.* F *Ioan: 20. 17.*

ANIMADVERSIONES IN Assertionem XI.

1. Iam verò ut) *Immo nihil prorsus vetat, quo-minus Deus sit, & tamen non sit Pater. illud enim naturæ est, hoc voluntatis.*

2. Sed scire oportet) *Non negamus, ratione Iesu Christi Dei filii, qui ex muliere in tempore (ut loquuntur) factus, & natus est, non autem alicujus æterni Filii Dei, aliter ex parte dici Patrem Deum, aliter ratione nostri: sed tamen ejusdem filiationis in iis, quæ maximi sunt momēti, nos quoq; vel jam participes esse, vel aliquando fore affirmamus.*

3. Ad primum genus) *Vel hinc apparet, Iesum, Dei Filium ex parte eaq; potiore & præstantiore, non alia ratione esse, quàm nos filii Dei vel jam simus, vel futuri simus. Istud enim testimonium, ut ostendimus Assertione 2. numero 2. ad Iesu resurrectionem, & sempiternum sacerdotium referi-tur.*

tur. Iesumq́; propterea a Deo generatum, ejusq́; Filium esse testatur, quòd immortalis factus, rex declaratus fuerit, Deiq́; sacerdos in perpetuum constitutus. Atqui nos quoque, qui filii Dei sumus, nunc partim spe, partim reipsâ ista omnia aliquo modo jam habemus, & postea suo tempore, revera ac plenè ea consequemur, quemadmodum ex his locis liquidò apparet, Ioh: 5. 24. 1 Cor: 15. 53. Apoc: 1. 6. & 5. 10. & 20. 6. & 22. 5.

4. De nobis autem) *Locus iste, ut doctioribus placet, ad Deum non refertur. Vide, quid ibi annotârit Franciscus Vatablus.*

5. quod quomodo) *Si hoc verum est, ergo locus iste de quadam hominum divina filiatione loquitur, quæ per creationem contingit. Atqui creatio omnibus hominibus communis est. Ex quo sequitur, de divina filiatione quadam, quæ omnibus hominibus est communis, isto in loco agi. Verùm quis non videt, cum divina Iesu Christi filiatio cum nostra confertur, non de ea filiatione nostra sermonem esse, quæ omnium hominum est communis, sed quæ aliquorum, id est, in ipsum Iesum Christum credentium, est propria? Quis porrò ignorat, homines, qui Dei filii in sanctis litteris vocantur, ob aliam caußam, eamq́; multò præstantiorem ita vocari, quàm quia a Deo fuerint creati? Nisi novam creationem intelligere velimus, de qua nec Malachias eo in loco verba facit, nec isti sine dubio intelligunt.* Mal: 2. 10.

6. quod etiam) *Quinimmo ex istis domini Iesu verbis apertè colligitur, Deum eadem ratione ipsius*

psius Iesu patrem esse, quâ nostrûm quoque est. Na[m]
Ioh:20.17. *statim addit*, Deum meum, & Deum vestru[m].
Nemo enim dixerit, *Deum non ea ratione Domi[ni]*
Iesu Deum esse, quâ noster Deus est. Et cur (obsecro)
ea verba dixit Christus, nisi ut suos consolaretur, &
se ad suum & illorum communem patrem & De[-]
um mox ascensurum illis significaret? Quare, quid-
quid de diversitate aliqua inter se, & illos in su[is]
verbis indicasset, id planè inutile ei, quod agebat, fu-
isset. Nam quòd Meum & Vestrum dixit, non autem
Nostrum, id factum est, ut apertiùs, de quibusnam
loqueretur, constaret.

ASSERTIO XII.

1. SECUNDA persona S. Trinitatis est verus,
& unigenitus G Filius Dei, æquê verus De-
2. us ac Pater ejus, H quod cum multa divina o-
3. racula planum faciunt: tum illud planissi-
mum, I *In principio erat Verbum: & Verbum erat*
4. *apud Deum: & Deus erat Verbum.* & illud Tho-
5. mæ: *Dominus meus & Deus meus.* K Hunc itaque
Filium Dei mirandum in modum ex patre
natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lu-
men de lumine, Deum verum de Deo vero,
genitum non factum, consubstantialem Pa-
tri: per quem omnia facta sunt, constanter
credimus. L.

G *Ioan:1.18. 1 Ioan: 5. 20.* H *ibidem.* I *Ioan: 1.1.*
K *Ioan: 20.28.* L *Symb: Nican.*

ANIMADVERSIONES IN Assertionem XII.

1. Secunda persona) *Iesus Nazarenus, qui*

Christus dicitur, non autem secunda alicujus trinitatis persona, verus & unigenius Dei Filius est.

2. æquè verus Deus) *Hic, etsi verus Deus, id est non fictus aut imaginarius, non tamen æquè verus Deus, ac pater ipsius est. Idq́ vel ex eo constat, quòd ejus Pater Deus est ipsius, Ioh: 20. 17. Eph: 1. 17. Apoc: 3. 12. ipse verò sui Patris Deus non est. Nec tamen, Iesum Christum verum Deum esse, probat locus ille, 1 Ioh: 5. 20. Ibi enim præcipuus sermo est de Deo Patre ipsius, quem ait Iohannes esse illum verum Deum,* τὸν ἀληθινὸν θεὸν, *cujus notitiam ipsum Iesum Christum nobis dedisse affirmat. Quocirca verba illa,* Hic est verus Deus, οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, *non ad Iesum Christum, sed ad Deum ipsius Patrem referenda sunt.*

3. quod cum multa) *Immo locus iste satis indicare potest, Iesum Christum non esse æquè verum Deum, ac patrem ipsius. cum ejus pater ibi* ὁ θεὸς *nominetur, id est ille unus Deus: ipse verò* θεὸς, *id est Deus, simpliciter eße dicatur. Quamvis enim non rarò ille unus Deus* θεὸς, *nullo præposito articulo, nominari soleat: tamen quia potest appellatio ista, præsertim cum non subjecti (ut loquimur) sed prædicati, quemadmodum hîc fit, locum habet, aliis etiam præter unum illum Deum convenire, idcirco ad omnem dubitationem excludendam planè verisimile est, Iohannem, si, Iesum Christum unum illum Deum esse per omnia Patri æqualem, docere voluisset, non aliter, quàm* τὸν θεὸν *illum appellaturum* Ioh: 1. 1.

fu-

fuisse, maximè cum jam ibidem Patrem τὸν θεὸν nominaßet. nam ad personarum distinctionem satis erat, illum apud hunc fuisse, affirmasse. Præterea, cum ὁ θεὸς unus tantùm sit, & de Iesu Christo sub τοῦ λόγου, seu Verbi appellatione dicatur, eum fuisse apud τὸν θεὸν, quem ipsius patrem esse constat, nemo non videt, cum necesse sit, ut alius sit is, qui apud aliquem est, & alius is, apud quem ille est, Iesum Christum τὸν θεὸν, sive illum unum Deum esse non posse, ob eamq́; rem æquè verum Deum, ac patrem ipsius, non esse.

4. &illud Thomæ) *Iste locus similiter potiùs indicat, Iesum Christum, quamvis Deum, non tamen ita Deum esse, ut ejus pater est.* (Ioh: 20. 28.) *Apparet enim, Thomam ex comperta resurrectione ipsius Iesu collegisse, illum suum dominum, & Deum esse. At Iesu resurrectio nullo modo ostendit, illum eße æternum ac summū omnium rerum dominum & Deum, qualis ejus pater est, immo contrarium demonstrare potest. Neque enim in ejusmodi Deum ullam resurrectionem, sicut nec mortem, revera cadere, sine impietate maxima vel suspicari quidem licet. Ostendit tamen Iesu resurrectio, illum veracissimum esse, ideoq́; Christum Dei, vivorum & mortuorum judicem, vitæq́; æternæ datorem ab ipso Deo constitutum.* (Ioh: 4. 26. 5. 22. 17. 2.) *Nam talem se esse, ipse profeßus fuerat. unde fit, ut jure optimo dominus, & Deus noster & sit, & esse dicatur.*

5. Hunc itaque) *Isti Nicænum symbolum am-*

plexi

plexi de Dei filio ista constanter credunt. Nos autem ipsius Dei filii, ejusq; Evangelistarum, & Apostolorum dicta secuti, eum Cæsare Augusto imperante natum esse, exq; muliere factum fuisse, & per sanctificationem Dei, & spiritus, perq; resurrectionem a mortuis Dei filium extitiße, & dominum ac Deum nostrum factum eße, nobis penitus persuademus, & firmissimè asseveramus.

Luc:2.1.&c. Gal:4. 4. Ioh.10 36. Rom: 1. 4. Act. 2.36. Ioh: 20. 28.

Assertio XIII.

Tertia verò ejusdem sanctissimæ Tri- 1.
nitatis persona dicitur Spiritus S. [M] Nam et- 2.
si & filius, & pater est spiritus, & sanctus: (siquidem Deum Spiritum S. esse confitemur)
[N] tamen cùm tertiæ divinæ personæ produ- 3
ctioni proprium nomen non sit impositum, sed spiratio, & processio [O] appelletur, efficitur hinc, ut etiam persona proprio nomine careat: quo fit, ut rectè communi omnibus tribus personis vocabulo Spiritus S. nominetur.

M *Mat:28.19.* N *Ioan:4.24. 1 Reg:2.2.* O *Ioa:15.26.*

Animadversiones in Assertionem XIII.

1. Tertia verò) *Quid spiritus sanctus dicatur, supra Assertione 1. numero 3. dictum est.*

2. Nam etsi &) *Nusquam de Filio hoc dicitur. Quinimmo ipse Apostolis suis dixit*, Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut videtis me habere. *Nam, etiamsi Deum, τὸν θεὸν, spiritum appellatum fuisse concederemus, id tamen nihil ad*

Luc:24.39.

 Filium

Filium pertineret, cum Filius non sit ὁ Θεὸς, nec unquam a sacris scriptoribus eo nomine simpliciter appellatus fuerit. Iam verò locum illum Iohan: 4. 24. (ubi tamen nos in Græco codice, non Deum spiritum esse, sed Deum spiritum quærere, dictum fuisse suspicamur) ad Patrem omnino referendum esse, antecedentia verba apertè demonstrant. Ex quo præterea loco, ut ex aliis infinitis, manifestum est, nihil aliud esse Deum, seu τὸν θεὸν, quàm Patrem.

3. tamen cùm tertiæ) *Si nomen Spirationis, & Processionis proprium nomen tertiæ divinæ personæ productionis non est, igitur secundæ quoque est communis. Itaq; utraque spiratio & processio est, vel potiùs spiratum quid & procedens. Quod vix istorum theologiam ferre posse crediderimus, quæ specificam (ut vocant) inter secundam, & tertiam personam differentiam statuere videtur, quòd secunda gignatur, tertia verò spiretur. Quòd si tamen secundùm ipsos utraque spiratur atque procedit, cur, quatenus a prima spirantur atque procedunt, una primæ filius & est, & dicitur, altera verò minimè, cùm tamen utraque (ut iidem asseverant) eandem prorsus cum illa essentiam habeat, & propterea nulla ratione constare possit, cur magis secunda, quàm tertia ex illius substantia generata, ob idq; ejus filius esse dicatur?*

ASSERTIO XIV.

1. EST autem Spiritus sanctus Deus, æquè ut Pater & Filius, æqualis utrique, ac ejusdem cum utroque naturæ. Cùm enim divinus spiri-

spiritus eas res gerat, quæ propriæ sunt Dei, Deus verus sit oportet: quales sunt eæ, quas Apostolus ad Corinth: commemorat. Sed 3.
Spiritum S. verum Deum esse, etiam idem Apostolus ad eosdem Corinth: scribens haud obscurè docet: *Nescitis*, inquit, *quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis.* [P] & 4.
paulò post: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*, & in eadem epistola: [Q] *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus S. qui in vobis est?* & paulò post: *Glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Credere itaq; nos quo- 5.
que oportet in Spiritum S. tanquam in verum Deum & Dominum vivificantem: qui cum patre & filio simul adoratur, & conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. [R]

P 1 *Cor:* 3. 16. Q 1 *Cor:* 6. 19. R *Symb: Nican.*

Animadversiones in Assertionem XIV.

1. Est autem Spiritus) *Hoc nec verbis, nec sententiâ usquam scriptum legitur.*

2: Cùm enim divinus) *Quid mirum est, spiritum sanctum eas res gerere, quæ propriæ sunt Dei, cum Dei virtus sit atque potentia, cumq́; Dei operationes spiritus sancti nomine nuncupentur? Sed non propterea sequitur, ipsum eße Deum, nisi priùs constet, ipsum eße personam quandam ab ipso Deo distinctam (quamquam hoc ipsum, ut ex iis etiam constat, quæ suprà alibi attigimus, illum minimè Deum eße apertè ostenderet) cujus tamen rei contrarium*

ex iis, quæ modò diximus, clarè perspicitur. Neque *enim alicujus personæ virtus, aut operatio persona aliqua, præsertim alia ab ea, cujus virtus & operatio est, esse potest. Præterea non satis esset, spiritum sanctum personam esse ab ea, cujus spiritus est, distinctam. Scimus enim, iis personis, quamvis creatis, per quas Deus aliquid operatur, easdem illas operationes in divinis litteris passim attribui, licet eæ Dei*
Esa: 43. 11. Ose: 3. 4. *sint propriæ. Nam & ipsum servare, quod Dei omnino proprium est, mortalibus hominibus attributum legitur, adeò ut servatores quoque nominentur. Vide Iudic: 3. 9. 2 Reg: 13. 5. & Nehem: 9. 27.*

2. Sed Spiritum sanctum) *Deus in nobis habitare, seu manere dicitur, propterea quia de spiritu suo nobis dat, 1 Ioh: 3. 24. & 4. 13. Id quod etiam ex postremo testimoniorum, quæ isti citant, perspicuum est. Statim enim subjungit ibi Paulus,* quem
1. Cor: 6. 19. habetis a Deo. *Vnde etiam fit, ut ipse spiritus Dei seu spiritus sanctus in nobis habitare dicatur. Verùm de spiritu sancto, quem isti sibi fingunt, id est, de tertia illa persona essentiæ divinæ, nihil dari potest. Apparet autem, nullo modo in nobis idcirco dici habitare Deum, quia spiritus ipse Dei, quo præditi sumus, Deus sit, cum ipse ille Deus, cujus spiritus est, in nobis habitare dicatur. quemadmodum ex ipsis sacris verbis, quæ isti protulerunt, intelligi potest.* Nam *cum Paulus dixisset,* Spiritus Dei, τοῦ θεοῦ, habitat in vobis, *paullo post subjicit,* Templum enim
1. Cor: 16. & 17. Dei, τοῦ θεοῦ, sanctum est, quod estis vos. *Itaque illius Dei, cujus spiritum in Corinthiis illis habitare*

dixe-

dixerat, eosdem templũ eße, non obscurè affirmavit.

4. & paulò post) *Græci codices, quibus Syriacus interpres astipulatur, non habent,* Et portate, *in quo verbo est, quidquid pro adversariis eo in loco videtur posse facere. Deinde ea verba,* Et portate Deum in corpore vestro, *nullo modo ad spiritum sanctum, quem Corinthii illi a Deo habebant, accõmodari possunt. Quorsum enim attinuisset illos hortari, ut eum spiritum portarent in corpore suo, quem jam haberent? Nam si Portare pro eo, quod est* Ne abjicite, *dictum fuisse velimus, si quidem subaudiatur* Imprudenter, *insolens planè id fuerit, sin autem* Consultò, *de rebus gravibus tantùm & molestis id dici solet. Adde, quòd alterum illud verbum,* Glorificate, *satis demonstrat, ibi Dei nomine spiritum sanctum non intelligi.* Nusquam *enim (ut credimus) in sanctis litteris glorificari ab hominibus spiritus sanctus dicitur.* 1. Cor: 6. 20.

5. Credere itaque) *Ad suas nugas revertuntur.* Nugæ *enim meritò appellari poßunt, quæcumque non præter sacras litteras tantùm, sed etiam contra ipsas ab hominibus de rebus divinis scripta, & constituta sunt. Sciendum est autem, non modò in ipsis sacris litteris, sed ne in symbolo quidem, quod Apostolorum vocatur, aliquid de fide in spiritum sanctum dictum fuisse. Neque enim* Credo in spiritum sanctum, *sed* Credo spiritum sanctũ, *omnino legendum in eo eße, præter alia multa, ipsa sermonis ratio apertè docet. Aliter enim in ea omnia, quæ consequuntur, & sic (ut alia omittamus)*

in ipsam carnis resurrectionem similiter credendum esse, decretum in eo fuisset, quo quid absurdius dici potest? Deum verò, aut Dominum spiritum sanctum esse, eumq́; cum Patre, & Filio simul adorari, & glorificari, neque etiam in symbolo ipso Nicæno dictum est. Verùm ex Constantinopolitanæ Synodi decretis, quæ sexaginta circiter post annis congregata fuit, symbolo illi est additum. Nec tamen Deum, sed Dominum tantùm in additis illis verbis eum nominatum fuisse constat.

ASSERTIO XV.

1. PROCEDIT verò Spiritus ſ. à Patre Filioq;
æterna processione, tanquam ab uno prin-
2. cipio, [S] Vnde in sacris literis, nunc spiritus
3. Christi, [T] nunc spiritus Patris [V] appellatur:
& modò à Patre, [X] modò a filio [Y] mitti di-
4. citur: & de eo, quod est filii, accipere legitur:
5. *De meo*, inquit Dominus, *accipiet:* [Z] ut vel hu-
jusmodi phrases Patri Filioque communes, cummuniter eum ab utroque procedere sint argumento: qua etiam in sententia omnes veteres Orthodoxi Græci Patres fuêre. Ex quo efficitur, Græcos novos & Ruthenos, multum à priscis illis Patribus dissidere. Restat, ut adversariorum fundamenta expendamus: & quam sint infirma demonstremus.

S *Ioan:10.30. Coucil:Lugd:Flor:Symb:Athan:Cyril: Nazia:Chrysost:&c.* T *Gal:4.6.* V *Matth:10.20.* X *Ioan:14.26.* Y *Ioan:15.26.* Z *Ioan:16.14.*

Animadversiones in Assertionem XV.

1. Procedit verò) *Spiritum sanctum a Patre, & Filio æterna processione, tamquam ab uno principio, procedere, apud sacros scriptores nusquam legitur. Nam & si dixit Christus,* Ego & Pater unum sumus, *quem locum ad id probandum isti afferunt, tamen hoc nihil ad rem facit, cum ibi, ut ex antecedentibus patet, non de alia unitate sit sermo, quàm potestatis. Potestatem verò illam supremam, propter quam illic unum cum Patre esse dicitur, Christo, ut homini, atque in tempore, non autem ab æterno datam reipsa fuiße, complura sacra testimonia evidenter demonstrant. hæcq; inter alia, Matth: 28.18. Ioh: 5.27. & 17.2. Act: 2.36 Eph: 1.20, 21. &c.* Ioh. 10. 30.

2. Vnde in sacris) *Non spiritus sanctus simpliciter, sed spiritus, quo Christi fideles a Deo donantur, interdum spiritus Christi appellatur, eam potissimùm ob caussam, quòd eodem spiritu Christus ipse præditus fuit. Probatur id satis apertè ex eo ipso loco, quem isti afferunt, Gal: 4.6. Vbi scriptũ est,* Quoniam autem estis filii, misit Deus spiritum Filii sui, in corda vestra, clamantem Abba pater. *Quod sine dubio idem est, ac si dixisset, Quoniam Deus filios suos vos eße vult, idcirco eundem spiritum vobis dedit, quem ipsius Filius primogenitus habuit, quiq; ob eam caussam filiationis spiritus est. Opponit enim spiritum istum spiritui servitutis, quem sub Lege Israelitæ acceperant. ut ex loco hu-*

ic respondente constat, Rom: 8. 15. Nam & hic subjungitur, Itaque jam non es servus, sed filius.

3. & modò à Patre) *Non est dubium, quin à Filio quoque mitti spiritus sanctus in sacris litteris dicatur. Sed hoc ita intelligendum est, ut a Patre acceptum mittat. quemadmodum ex eodem ipso testimonio planum fit, quod isti afferunt, Ioan: 15. 26. Vbi ait ipse Filius,* Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam a patre, spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. *Mittit igitur Filius quidem spiritum sanctum, sed a Patre, a quo (tamquam a fonte videlicet) procedit. & est Filius tamquam rivus, qui a fonte acceptam irrigandis agris aquam suppeditet, atq; transmittat. Et ne quis putet, hoc semper ita fuisse, aut ex ipsius Filii natura*

Ioh: 14. 16. *pendêre, audiat ipsum Filium ita dicentem,* Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, *&c. & Petrum, qui ad hunc modum hac de*

Act: 2. 33. *re loquitur:* Dexterâ igitur Dei exaltatus (Iesus) & spiritus sancti promissione accepta à Patre, effudit hunc, quē (*seu potiùs* hoc, quod) vos videtis, & auditis.

4. & de eo, quod) *Istud propterea verè dictum est, quia potestatem suam & gloriam Pater cum Filio communicavit. ut meritò dici possit, quæcumque Pater habet, ea Filii quoque esse. Itaq; ubi Christus discipulis suis dixisset, spiritum illum veritatis de suo accepturum, & illis annunciaturum, illico ad-*

Ioh: 16. 15. *junxit,* Omnia, quæcumq; habet Pater, mea

sunt.

ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.

5. ut vel hujusmodi) *Immo phraſes iſtæ & loci, ubi illæ leguntur, ut dictum eſt, ſpiritum ſanctũ a ſolo Patre, tamquam a ſuo principio & fonte proficiſci oſtendunt, ita tamen, ut per Filium, tamquam per ſecundam cauſſam, & rivum quendam in eos, qui in ipſum Filium credunt, eiq́; obediunt, derivetur.*

ASSERTIO XVI.

QUONIAM verò longum eſſet omnia, quę contrà afferri ſolent ab adverſariis, argumenta enumerare, potiora duntaxat hîc breviter diluemus. Solent igitur objicere, pri- 1.
mùm quidem nomen Eſſentiæ Trinitatisq́;
in ſanctis literis non extare, ac deinde ſcri- 2.
pturas ipſas palam teſtari, Chriſti patrem ſolum eſſe verum Deum: vel quod idem eſt,
unum Deum, ex quo omnia. [b] Præterea nuſ- 3.
quam Triperſonatum Deum (ſic enim audent blaſphemare) in ſcripturis proponi. [c]
In veteri etiam Lege nullam fieri filii Dei 4.
mentionem, niſi quando Chriſtus Dominus
prædicitur, ex hominibus naſciturus. [d] Ad 5.
hæc paſſim in literis ſacris Chriſtum vocari
Filium hominis. [e] Denique Acto: 2. apertè 6.
ſcriptum. Ieſum factum eſſe à Deo Chriſtũ
& Dominum: [f] Spiritum verò ſ. in Actis 7.
quidem donum, Lucæ autem 24. Virtutem
appellari. [g] Atque hæc ſunt ferè adverſari- 8.

orum argumenta. Ad quæ ſic ordine reſpondemus.

Nic: Paruta Theſi. 1. b *5 Theſi par: 3.* c *cap: 3. primi lib: Miniſtro: Sarmatiæ. & Nic: Parut: Theſi 4.* d *Miniſtri lib: 2. cap: 8. ante medium.* e *Simon Budn: in Apologia,* f *Idem fol: 3. Demonſtrationis.* g *In principio & fine cap: 4. lib: 2: Miniſtrorum.*

Animadversiones in Aſſertionem XVI.

1. primùm quidem nomen) *Hoc, tamquam indicium quoddam falſitatis adverſariorum ſententiæ, dictum aliquando a noſtris fuit, nō autem, quòd pro ſolido argumento ad eos refutandos id ducerent.*

2. ac deinde ſcripturas) *Hoc verò, tamquam ſolidiſſimum veritatis fundamentum, quod numquam adverſarii convellent, & tamquam præcipuum falſitatis adverſariorum ſententiæ argumentum, a noſtris identidem affertur atque inculcatur.*

3. præterea nuſquam) *An non potiùs iſti blaſphemant, qui revera triperſonatum Deum inducunt? Nam quid aliud eſt, Deum eſſe trinum in perſonis, ſive in Deo tres eſſe perſonas, quàm Deum triperſonatum eſſe? cur res ipſas non rejiciunt, ſi vocabula tantopere horrent?*

4. In veteri etiam) *Dicimus, in vetere Teſtamento nullam fieri Filii Dei mentionem, qui jam eſſet, aut fuiſſet, ſed qui ex Abrahami poſteris in Davidis familia naſciturus, & homo futurus eſſet. Nec aliter loquuntur noſtri in eo ipſo loco, quē citant iſti.*

5. Adhæc paſſim) *Quis hoc poſſit negare?*

6. Denique Acto: 2.) *Hoc quoque an non veriſſimum eſt?*

7. Spiritum verò) *Ne hoc quidem negare quisquam audebit.*

8. Atque hæc sunt) *Multa præterea alia eaq; firmissima argumenta habemus, etsi nostrum non sit aliquid probare, qui negamus, sed adversariorum probationes refellere, qui affirmant. Sed quomodo hæc pauca isti refutent, videamus.*

ASSERTIO XVII.

ETSI disputatio nostra non est instituta de
verbis, sed de re ipsa: tamen quoniam ver- 1
bosi verba consectantur, voces quibus Ca-
tholica Ecclesia utitur, esse ex utroque Te-
stamento collectas, sic demonstramus. Nam
cùm Exo: 3. [h] Deus vocetur, *qui est*, sive ut in 2.
Hebræo legitur, *qui erit*, perspicuè hinc ver-
bum Essentia ducitur. Sic quoniam in Ge- 3.
nesi [i] de Abrahamo hæc legimus, *Apparue-
runt ei tres viri*, à tribus, qui Trinum & Vnum
Deum repræsentabant, nomen S. Trinitatis
est inventum. Eadem via & ratione ex Novo
Testamento eadem nomina ducuntur: Es- 4.
sentiæ quidem in Apocal: [k] *Qui est, & qui e-
rat, & qui venturus est*, Trinitatis autem ex e- 5.
jusdem Evangelistæ Epistola [l] Tres sunt, in-
quit, qui testimonium dant in cælo.

h *Exo: 3. 14.* i *Gen: 18. 2.* k *Apoc: 1. 8.* l *1 Ioan: 5. 7.*

ANIMADVERSIONES IN Assertionem XVII.

1. tamen quoniam) *De istis verè dici posse, quòd verba consectetur, id inter cætera manifestum facit,*

facit, quod paullò ante observavimus. Nam blasphemare nostros dicunt, propterea quòd nusquam tripersonatum Deum in scripturis proponi ajunt, nempe quia hac ratione Tripersonati Dei nomen enunciant, & tamen ipsi tripersonatum ipsum Deum revera inducunt, licèt Tripersonati vocem disertè numquam proferant.

2. Nam cùm) *Etsi nec de verbo Essentiæ, nec de re ipsa multùm contendimus, aut laboramus, tamen operæpretium est considerare, quàm graviter isti errent, qui, propterea quòd Deus (quemadmodum ipsi ajunt) ut in Hebræo legitur, vocetur* qui erit, *perspicuè verbum Eßentiæ inde duci affirmant. Cum enim Essentia (præsertim in hac quæstione nostra) aliquid, quod jam sit, vel significet, vel certè perpetuò indicet, quomodo ex verbo* Erit, *quod omnino aliquid futurum significat, Essentiæ nomen duci poterit?*

3. Sic quoniam) *Ergo quia scriptum est, tres viros Abrahamo apparuisse, quia a Deo missi erant, licebit inde Trinitatis nomē colligere, idq; ad Deum ipsum, ejusq; essentiam accommodare; & quia isti dicunt, Deum personis trinum esse, non licebit sine blasphemia affirmare, ab ipsis tripersonatum Deum induci; Quæ iniquitas est, si hæc non est? Cæterùm non modò ad Trinitatis nomen, sed ad rem ipsam, quæ nomine isto significatur, nihil locum istum de tribus viris Abrahamo conspectis pertinere posse, supra Aßertione 3. numero 3. satis demonstratum est.*

4. Essentiæ quidem) *Non potest locus iste ad*

propo-

propositum facere, cum nomine Ejus, qui est, & qui erat, & qui venturus est, apud Iohannem in eo libro Deus pater tãtùm significetur, ut ex salutatione patet, ubi Apostolus Deum patrem a septẽ illis spiritib: & ab ipso Iesu Christo distinguens, non aliter illum nominat, quàm Eum, qui est, & qui venturus est. Apoc: I. 4.

5. Trinitatis autem) *Præclarum verò testimonium. quod videlicet non solùm planè controversum est, sed ab antiquioribus etiam cum Latinis, tum Græcis codicibus prorsus abest, quòdq; Syriacus interpres nullo modo agnoscit. Vide, quid theologi ipsi Lovanienses in novo Testamento, ab ipsis recognito, in locum istum annotaverint. Præterea, cum ex sequentibus pateat, verba illa,* Et hi tres unum sũt, 1. Ioh: 5. 8.
sine quibus testimonium nullius ponderis est, nihil aliud significare posse, quàm Idem omnino testantur, nec ulla ratione essentiæ unitatem aliquam declarare, ridendi planè, sunt isti, qui ejusmodi testimonium ad Trinitatis nomen uni essentiæ divinæ accommodandum afferre non dubitaverint.

ASSERTIO XVIII.

NON imus inficias hæc legi Ioan. 17. [m] *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum.* Sed additur, *Et quem misisti Iesum* 1.
Christum: quibus non excluduntur ea, quæ sunt de natura patris, (quemadmodum cùm dicitur, solus homo, non excipitur anima ejus) Nam cùm Pater & Filius & Spiritus s. sint eadem natura, fieri non potest, ut nominatis verbis sive Filius, sive Spiritus s. exclu- 2.
datur:

datur: ſed falſi duntaxat Dii, ut præclarè an-
3. notarunt D. Cyrillus & D. Chryſoſtomus.
Atque hanc interpretationem eſſe ex media
ſcriptura depromptam teſtimonia utriuſque
legis planum faciunt. Sic enim legimus in
Deuter: [n] *Dominus ſolus Dux ejus fuit, & non e-*
4. *rat cum eo Deus alienus:* Sic ad Corinth: *Aut ego*
ſolus & Barnabas non habemus poteſtatem, &c. V-
bi etſi ſolum dixit: tamen non excluſit Bar-
nabam.

m *Ioan:17. 3.* n *Deut: 32. 12.* o *1 Cor: 9. 6.*

Animadversiones in Aſſertionem XVIII.

1. quibus non excluduntur) *Proximè an-*
tecedentia verba, ſed additur, *&c. per parenthe-*
ſim legenda ſunt. quæ enim hîc dicuntur, ad ſuperi-
ora tantùm pertinent. Dicimus autem, iſtos peſſimè
argumentari. Nam etſi, cum dicitur, ſolum Patrem
eſſe verum Deum, Patris nomine ea, quæ naturæ
ſeu de natura Patris ſunt, non excluduntur. non ta-
men Filius (ut de eo priùs ſeparatim agamus) non
excluditur. Neque enim filius de natura Patris eſt
eo ſenſu, in quem verba iſta, de natura, accipere ho
loco neceſſe eſt. niſi fortaſſe, ſi vox Patris ita accipi-
enda ſit, ac ſi expreßè additum fuiſſet Tamquam pa-
tris. Quod ſi fiat, id nihil ad propoſitum faciet, cum
in verbis iſtis, Pater eſt ſolus verus Deus, nullo modo
ſubintelligendum ſit Tamquam pater, ſed potiùs pe-
rinde cenſeri debeat, ac ſi dictum foret, Is, qui eſt
Pater, eſt ſolus verus Deus. Atque ob eam cauſſam

falſum

falsum omnino erit, verbis istis ea non excludi, quæ sunt quidem de natura Patris, sed tamquam patris. Quòd si dicat aliquis, Filium de natura illius esse, qui Pater est, non modò tamquam patris, sed etiam tamquam Dei, eò quòd Deus sine filio suo esse non possit. Dicimus, hoc planè falsum esse, in eoq; pro concesso sumendo principium peti. Nam de hoc quoque inter nos disputatur. Iam verò, quod ad spiritum sanctum attinet, concedi facilè potest, eum esse de natura Patris, ut Dei, & propterea, cum dicitur, Is, qui est Pater, est solus verus Deus, spiritum sanctum non excludi, id est, intelligi illum, qui Pater est, hoc est Deum, non sine suo spiritu. Verùm non idcirco ipse spiritus erit verus Deus. Exemplum ipsum sumamus, quod isti attulerunt. Si dico, Solus homo est animal rationale, certum est, me non excludere animam ipsius hominis, quatenus scilicet hominem intelligo non sine ipsius anima. ea enim de natura ejus est. Sed non idcirco hominis anima erit animal rationale. Quæ autem de spiritu sancto diximus, eadem de Filio, etiamsi is de natura Patris tamquam Dei esset, dicta volumus. Sed dicet quispiam, Filium, & spiritum sanctum non solùm de natura Patris tamquam Dei esse, sed etiam unam naturam cum Patre, idq; istos in assumptione sui argumenti, seu consequentiæ probatione dicere. Respondemus primùm, hoc illud ipsum esse, de quo disputatur, & locum istum idcirco a nostris afferri solere, ut appareat, nec filium, nec spiritum sanctum esse verum Deum, æquè ac Patrem, quod reipsa i-

dem est, atque non esse eandem naturam cum Patre. Deinde dicimus, istos in consequentiæ probatione plus dixisse, quàm opus fuerat. Satis enim fuisset dicere, Filium, & spiritum sanctum esse de natura Patris, quemadmodum fuerat propositum. Aut certè ad hunc modum proponere oportebat, Quibus non excluduntur ea, quæ sunt eadem natura cum Patre. Quod ideo isti non fecerant, ne propositionis, ejusq́; probationis ineptitudo quædam nimis aperta eßet. Nam quid attinet dicere, non excludi ea, quæ sunt eadem natura, idq́;, exemplo allato, probare, præsertim tali exemplo? Nec enim hominis anima eadem est natura cum ipso homine. Patet hoc ex definitione utriusq;. quæ enim definitio unius est, nũquam alterius esse poterit. Itaque id verum esse constat, quod ab initio diximus, istos pessimè argumentatos eße.

2. Sed falsi) *Fatemur, omnino propter Gentium falsos deos verba illa a Domino Iesu dicta fuisse. Quis enim tunc temporis de istorum portentis, quibus duæ præterea personæ, seu subsistentiæ præter Patrem inducuntur, quarum utraque sit æternus Deus per omnia ipsi Patris æqualis, vel somniabat quidem? Dicimus tamen, ejusmodi eße Christi verba, ut iis non minùs portenta ista, quàm falsi illi dii excludantur. Etenim, cum necesse sit, solum verum Deum,* τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, *unum tantùm esse, isq́; Pater eße dicatur, nec Filius autem, nec spiritus sanctus sit Pater, quis tam hebes est, qui non videat, nec Filium, nec spiritum sanctum esse illum verum Deum?*

3. Ac-

3. Atque hanc) *Ex media scriptura depromptum est, soli Iehovæ tribui aliquid ad deos alienos excludendos, non autem eos, qui cum ipso Iehova conjuncti sunt, atque ab eo pendent, per quos ipse aliquid operatur, quiq; ei sunt carissimi. Cujus rei utinam isti, ubi maximè opus est, meminisse vellent. non sanè ex Christo Iehovæ ipsum Iehovã facerent.*

4. Sic ad Corinth:) *Exemplum istud nihil ad rem facit, cum is, quem isti eo in loco non excludi ajunt, non solùm apertè nominatus fuerit, sed etiam eâdem prorsus verborum structurâ comprehensus. ita ut non quidem non excludi, sed disertis verbis includi dicendus sit. Nam si dicant, hic quoque apertè nominatum fuisse Iesum Christum, & eâdem verborum structurâ disertè comprehensum (id quod superioribus illis verbis innuerant,* sed additur, *&c.) Respondemus, verbum quidem Cognoscant, non minùs ad Iesum Christum, quàm ad Patrem referri, & propterea vitam æternam in utroque cognoscendo consistere: sed nihil tamen, quod ad verborum structuram attinet, ad Iesum Christum verba illa pertinere,* solum verum Deum. *Neque enim cohærent illa omnino cum verbo Cognoscant, quasi dicere voluerit Christus, Vt cognoscant te, & quem misisti, Iesum Christum esse solum verum Deum. Sed verba illa,* solum verum Deum, *per appositionem legenda, & interpretanda sunt. ac si dictum fuisset, Vt cognoscant te, qui es solus verus Deus, & cognoscant, quem misisti, Iesum Christum. Est autem animadvertendum, istas duas interpre-*

tationes & responsiones ad eundem locum attulisse, & ineptissimè simul miscuisse, quamvis illas tamquam unam attulerint. Nam *& quia Filius, & spiritus sanctus sint eadem natura cum Patre, neutrum excludi volunt, & quia Filius nominatus deinde sit, ad ipsum quoque, quæ de Patre dicta sunt, pertinere contendunt.* Neque *tamen interim animadvertunt, posteriore interpretatione spiritum sanctum, cum ipse nominatus non sit, tacitè excludi. Iam verò, quod ad locum istum Pauli attinet (ut alia non pauca omittamus) præter ea, quæ dicta sunt, illud observandum est, in Græco haberi* ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας, *id est,* Aut, *vel* Num solus ego & Barnabas, *anteponi videlicet nomen Solus nomini Ego, cui nomen Barnabas per simplicem copulam statim coniungitur, ita ut possit utrumque pro uno nomine haberi, & nomen Solus ex ipsa Grammatica vi non minùs ad Barnabam, quàm ad Paulum pertinere.*

1.Cor.9.6.

Assertio XIX.

Sic in eadem Epistola [p] ore quidem Apostolico dicitur: *Nobis tamen unus Deus Pater, ex*
1. *quo omnia:* sed additur, *Unus Dominus Iesus Chri-*
2. *stus, per quem omnia:* Ubi sine dubio, vel sententiâ adversariorum à dominatione Chri-
3. sti non excluditur Pater. Quare si in cognitione Christi posita est vita æterna, sique per eundem Christum unicum Dominum nostrum facta sunt omnia, idem Iesus Christus
4. sit verus Deus oportet. Et quemadmodum

his

hîc à Divinitate Filius non excluditur, ita 4.
nec Spititus ſ., ut tum ex ſuprà allatis ſcri- 5.
pturis, tum ex hac, q *Dominus autem ſpiritus eſt*,
colligitur: ſed neque a danda nobis vita ex- 6.
cludi poteſt. Nam *ſpiritus vivificat*, ut habetur
eodem capite: Neque enim ſanctæ literæ o- 7.
mnia ubique: ſed varia variis in locis tradunt.

p *1 Cor: 8. 6.* q *2 Cor: 3. 17.*

Animadversiones in Aſſertionem XIX.

1. ſed additur) *Non ita additur, ut cum proximè dictis tamquam in unam ſententiam conjungi debeat. Sed ſubiicitur tantùm, ut id explicetur, quod reipſa propoſitum fuerat, nos ſcilicet unum tantummodo Deum, & unum Dominum habere. nam, expoſito, quis eſſet ille noſter unus Deus, exponendum erat, quis noſter ille Dominus eſſet.* 1. Cor: 8. 5, 6.

2. Vbi ſine dubio) *Non excluditur quidem Pater a dominatione Chriſti, Verùm non propter rationes aliquas extra ipſum locum petitas, ſed quia, cum ibidem jam dictum fuerit, Patrem eſſe illum unum noſtrum Deum, ſequitur neceſſariò, nullam eſſe dominationem, quam nos agnoſcere debeamus, quæ a Patre non pendeat & proficiſcatur, tantùm abeſt, ut ab ea ipſe excludi poſſit. Nomen enim Deus eo loco, ut frequentiſſimè fit, etſi nomen ejusmodi eſt, quod aliis quoque in ipſis ſacris litteris tributum invenitur, tamen pro rerum primo auctore, & ex ſe ipſo Domino ac moderatore accipitur, quem unum tantùm eſſe ait apoſtolus, eumq́ Patrem illum, quippe ex quo ſolo*

omnia deriventur atque dependeant. At verò cum dicitur, nobis eße unum Dominum Iesum Christum, quia nomen Dominus eo loco minùs significat, quàm nomen Deus, a quo manifestè distinguitur (eum enim significat, qui nobis dominetur non ex seipso, sed ex alio, & per quem, non autem ex quo, aliquid in nos derivetur, ut ex ipsis Apostoli verbis apparet) idcirco nulla prorsus ratione potest Christus in divinitate illa Patris supra exposita essentialiter (ut ita dicamus) includi. immo, ut ab ipsa secũdum rationem istam excludatur, necesse est. Si dixerit (exempli caussa) civitas aliqua, cui gubernandæ Rex unum quempiam tantùm nominatim præfecerit, sibi unum tantummodo principem esse, itemq; unum gubernatorem, rectißimè locuta fuerit. Nec tamen vel Rex per præfectum illum civitatem istam non gubernabit, vel ille gubernator civitatis princeps erit eadem ratione, qua Rex ipse est. Adde, quòd, si diligentiùs res expendatur, qua ratione Christus a divinitate illa Patris excluditur, eâdem Pater a Christi dominatione illa excludi dicendus est. Nam, quemadmodum Christus non est Deus, ex quo omnia, sic Pater non est Dominus, per quem omnia. Immo, dicent isti. Scriptum est enim de Deo, quem vos Patrem tantùm esse contenditis,
Rom: 11.36. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso
Heb: 2. 10. sunt omnia. *Et alibi legitur.* Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, *&c. Ubi non dubium est, quin de Deo Patre*

verba

verba fiant, quidquid aliter nonnullis visum fuerit, & quidam Latini codices suadeant, qui in sequentibus verbis contra fidem Græcorum exemplarium, & emendatiorum Latinorum, ac Syriacæ interpretationis, immo contra id, quod locus ipse omnino postulat, non Consummare habent, sed Consummari. Verùm sciendum est, alio sensu dici, per Deum, seu per Patrem esse omnia, & alio per Christum. Per Deum, seu per Patrem dicuntur esse omnia, ne quis existimet, ex Deo quidem omnia esse, sed ita tamen, ut vel operandi instrumenta aliunde petat, vel ipsis instrumentis uti necesse habeat. Itaque, per ipsum quoque esse omnia, significat, & instrumenta ipsa, per quæ aliquid operatur, ab ipso proficisci, ab eoq; omnem vim suam sumere, nec ipsi illis opus esse. Sed, cum dicitur, per Christũ esse omnia, tunc Christus is esse affirmatur, per quem Deus, tanquam per instrumentum, omnia in nobis operetur. Atque hoc sensu nullo modo Pater est Dominus, per quem omnia.

3. Quare si) *Quamvis in cognitione Christi posita sit vita æterna, non tamen est Christus verus Deus, æquè ac Pater. Propterea enim, Christo cognito, vita æterna habetur, quòd, qui Christum novit, Patrem novit. nec sine Christo, ejusq; cognitione, Patris cognitio haberi potest. Hancq; ob caussam ad vitam æternam consequendam, Iesu Christi cognitio cum Patris cognitione, ab ipso Christo conjuncta est.* Ioh: 14. 9. Mat: 11. 27. Ioh: 17. 23.

4. Et quemadmodum) *Non excluditur quidem Filius divinitate Patris, sed ea tamen ratione,*

qua Regis præfectus a regia illa potestate, atque auctoritate non excluditur. Cæterùm, sicuti præfectus Rex non est revera, ita & Filius non est revera ille Deus, qui est Pater. Atque hac ratione, ut diximus, a Patris divinitate excluditur.

5. Ita nec spiritus s.) *Ad locos supra allatos satis responsum est. Quod autem ad locum istum attinet,* Dominus autem spiritus est, *is nihil ad hanc rem pertinere potest, cum in eo non dicatur, spiritum sanctum esse Dominum, sed Dominum esse illum spiritum, de quo videlicet antea sermo fuerat. Id autem metonymicè dictum est, quia nimirum ab ipso Domino proficiscitur spiritus ille. Non secus atque Christus spes nostra dicitur, quia ab ipso spes, quàm vitæ, ac felicitatis nostræ habemus, proficiscitur.*

2.Cor:3.17.

1.Tim:1.1.

6. sed neque a danda) *Nemo erit, qui neget, spiritum sanctum a danda nobis vita minimè excludi. nam, ut dictum fuit, spiritus sanctus ipsa Dei vis atque efficacia erga nos est. Non tamen huc pertinet locus ille,* spiritus autem vivificat, *ut isti sunt arbitrati. Ibi enim intelligendum est, non alia ratione vivificare spiritum, quàm littera occîdat. Atqui littera non propria quadam sibiq; insita vi occidit, sed quia, quisquis illi adhæret, moritur. Quare neq; etiam spiritus ille propria quadam sibiq; insita vi vivificare dicendus est, sed quia, quisquis illi adhæret, vivit.*

2.Cor: 13.6.

7. Neque enim) *Hoc verum est. Sed non sunt tamen sanctæ litteræ sibi ipsis repugnãtes. Quocirca,*

cum eæ alicubi tradant, nobis unum esse Deum, e- umq́; Patrem illum esse, ex quo omnia, & nos in illum, nullo modo fieri potest, ut alibi tradant, spiritũ sanctum esse illum unum Deum, cum spiritus sanctus non sit Pater ille, ex quo omnia, & nos in illum. 1.Cor:2.6.

ASSERTIO XX.

NUSQUAM quidem literæ sacræ Tripersonatum Deum vocant: (hæc namque portenta verborum ab Hęreticis sunt conficta) Sed eædem divinæ literæ ubique testantur unum Deum esse, Patrem & Filium & Spiritum S, ut ex superiorum Thesium plurimis testimoniis intellectum est. 1. 2.

ANIMADVERSIONES IN Assertionem XX.

1. hæc namque) *Si hæretici sunt, qui ista verborum portenta ad alios tantùm redarguendos confinxerunt, certè hæreticissimi (ut sic loquamur) existimandi sunt illi, qui rerum ipsarum monstra, quæ iis verbis significantur, ad veritatem obruendam ex proprio capite confinxerunt. Vide, quæ scripsimus Aßertione 16. numero 3. & Assert: 17. num: 1. & 3.*

2. Sed eædem) *Immo divinæ litteræ ubique testantur, unum Deum esse, Patrem domini nostri Iesu Christi, nec alium esse præter illum, ut ex jam examinatis testimoniis quilibet conjicere potest, & sine dubio deprehendet, quisquis sacras litteras, omni præjudicio remoto, non oscitanter perlegerit.*

ASSERTIO XX.

IAM verò qua fronte audent isti tam perti- 1.

naciter aſſeverare, nullam filii Dei in veteri Teſtamento mentionem fieri? cùm ipſe Apoſtolus tot tamque antiqua teſtimonia in ea Epiſtola, quam ad Hebræos ſcripſit, de Do-
2. mino noſtro explanet? Sic enim ait: [r] *Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu:*
3. *ego hodie genui te?* &: *Ego ero illi in Patrem: & i-*
4. *pſe erit mihi in filium.* & cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: *Et*
5. *adorent eum omnes Angeli Dei.* Et ad Angelos quidem dicit: *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis:* ad filium autem: *Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi: virga æquitatis, virga regni tui. Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo*
6. *exultationis, præ participibus tuis.* &, *Tu in principio Domine terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cœli.*

r *Heb: 1. 5. Ibidem.*

Animadversiones in Aſſertionem XX.

1. Iam verò) *Iſti ipſi fatentur, a noſtris concedi, in vetere Teſtamento filii Dei mentionem tunc fieri, cum Chriſtus Dominus prædicitur ex hominibus naſciturus. id nimirum fatentur iſti ſupra Aſſertione 16. (de quo, quid ſit, vide ibidem numero 4. explicationem noſtram) & tamen hîc eos noſtris objicere non pudet, quòd, nullam fieri in vetere Teſtamento filii Dei mentionem, pertinaciter aſſeverent. Itaque ſuo ipſorum teſtimonio hac in re graviter calumniati fuiſſe deprehenduntur.*

2. Cui enim) *Hoc testimonium ad Christi resurrectionem referendum esse antea docuimus, Assertione 2. numero 2.*

3. &: Ego ero illi) *Hoc verò ad filium aliquem, qui jam esset, nedum qui ab æterno fuisset, non pertinere, verba ipsa apertè indicant, in quibus de futura (ut ita loquamur) paternitate, futuraq; filiatione agitur. Itaque ex eo non modò non probatur id, quod isti volunt, vel potiùs, nisi calumniari pergant, velle debent, verùm etiam sententia nostra de Filio Dei, quòd, antequam ex Maria nasceretur, non extiterit, haud mediocriter confirmatur.* 2 Sam: 7. 14.

4. & cùm interim) *Hinc porrò manifestum est, Filium Dei, de quo testimonia citat Apostolus, & hominem fuisse, & tamquam hominem ab ipso, nec extra hominem consideratum esse. Quandoquidem omnino tamquam homo, primogenitus ille in orbem terrarum introductus fuit, præsertim, cum iste orbis terrarum sit ille nobis futurus, de quo, (ut ipse ait) Apostolus loquitur.* Heb: 1. 6. Heb: 2. 5.

5. ad filium autem:) *Dum sine ulla caussa quærunt isti, ut in Testamento vetere filii Dei mentionem fieri ostendant, ea testimonia afferre pergunt, quæ in universa hac disputatione nostra ipsis maximè adversantur. Ex hoc enim testimonio, Christum & ea ratione Deum esse apparet, quà res creata deus esse potest (de Salomone enim primùm ista omnia dicta sunt) & tamquam deum, seu quatenus deus est, deum suum habere, ab eoq; præ suis consortibus ungi. Ex quo etiam satis perspicuum est,* Psal: 45. 6, &c.

 in lo-

in loco isto de nullo Dei Filio, qui homo non sit, vel aliquando homo non fuerit, verba fieri.

Heb: 1.10. 6. *& Tu in principio) In his verbis vel Apostoli ad Deum apostrophe est, ut non paucis ex nostris visum fuit, non autem de Dei filio testimonium aliquod, quod ipse afferre voluerit: vel testimonium quidem de Dei filio est inter alia antecedentia nu-*
Psal: 102.6, &c. *merandū, quæ ibi Apostolus attulit, non tamen quia verba ad ipsum Filium dirigantur, aut de Filio in ipsis, præcipuè agatur, sed quia is locus vaticinationem continet de re ad Filium quoq; pertinente, & ex qua Filii summa præstantia elucet, quâ angelos antecellit, id quod sacris testimoniis confirmare, Apostolo, ut ex v.4. apparet, propositum fuerat. Continet nimirum is locus vaticinationem de mundi huius aspectabilis abolitione, & horum sæculorum*
1 Cor: 15. 26, &c. *in alia præstantiora mutatione. Iam verò hæc per*
Phil: 3.21. *Filium in ejus postremo adventu fient. cui hoc a Patre datum est, ut ipse sit, qui mortalitatem penitus aboleat, & suos vitæ sempiternæ atque cælestis præmio afficiat, simulq; cælos, qui nunc sunt, & terram unà cum impiis in die judicii perdat. Vide 2 Pet: 3. Quamvis igitur in Psalmo mundi hujus abolitio atque mutatio Deo ipsi tribuatur, nec filii Dei ulla mentio apertè fiat, tamen quia Deus non nisi per Filium suum illam facturus est, propterea ad Filium vaticinatio ista ab Apostolo meritò accommodatur. Nam suprà quoque ad Filium testimonium illud ac-*
Psal: 97. 7. *commodavit,* adorent eum omnes angeli Dei, *idq; in primogenito in orbem terrarum introducen-*

do dictum fuisse ait. cum tamen in Psalmo, unde testimonium illud petitum est, nulla aperta Filii Dei, ejusvé in orbem terrarum introductionis mentio fiat, & verba illa ad ipsum Deum ibi manifestè referantur. Nempe quia locus vaticinationem de Filii regno continet, atque adoratio illa Deo tribuenda Iesu Christi personam respicit, in quo, & per quem in orbem terrarum introductum, id est in mundum illum inaspectabilem, in ejusq; possessionem atque imperium missum, ipsi angeli Deum adoraturi erant. Nec verò quemquam moveat, quòd in citato ab Apostolo loco nostro ea verba habentur, Tu in principio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cęli, *quæ nullo modo rem aliquam futuram significant, nec ad Dei Filium, tanquam hominem, accomodari possunt. Namque animadvertendum est, Apostolum necesse habuisse ista quoq; verba recitare, ut ea intelligerentur, quæ in testimonium adducere volebat. Pendent enim ea omnia ex istis per nomina relativa, quibus terra & cæli in ipsis non nominati significantur. Itaq; ista quoque attulit, ut, qua de re in verbis ipsius testimonii ageretur, percipi posset. Cumq; necesse habuisset ab ipso initio locum recitare, ad finem etiam ejus recitationem perduxit, & integrum prorsus attulit. Hoc dicimus propter extrema verba illa,* Tu autem idem es, & anni tui non deficient, *si cui fortasse videretur, ea ad Filii personam, tamquam hominis, minimè accommodari posse. Nobis quidem secus videtur, & dicimus, in illis sempiternum* Ps. 102. 26

num Iesu Christi regnum significari Non est *similiter, cur quis de interpretatione nostra dubitet, quia antecesserint verba illa,* Ad filium autem, *ex quibus videlicet appareat, Filium esse illum, ad quem hujus testimonii verba dirigantur, quemadmodum Filius est ille, ad quem verba proximè superioris testimonii, quod statim, ut hoc, post verba illa,* Ad Filium autem, *consequitur, diriguntur.* Nam Ad Filium autem (*subaudi,* dicit) *non significat, Ipsum Filium alloquitur, sed de Filio loquitur. Patet hoc ex superiorib⁹ illis verbis,* Et ad Angelos quidem dicit, *quæ non cum ipsis Angelis, sed de Angelis verba fieri significant, ut ex loco ipso, qui recitatur, apparet,*
Psal:104.4. Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. *Vbi etiam non præcipuè de ipsis angelis, sed de Deo est sermo. Cæterùm dissimilitudo inter hoc, & superius testimonium nihili facienda est, non solùm quia satis similia sunt, si in utroque aliqua ratione de Filio agatur, verùm etiam quia Apostolum ejus rei nullam rationem habuisse constat. In ipso enim afferendorum testimoniorum initio ait,* Cui enim dixit aliquando angelorum, filius meus es tu, ego hodie genui te? *Vbi nemo non videt, citati testimonii verba ipsi Filio dicta fuisse, ut præfatus Apostolus fuerat. & tamen illico addit,* Et rursum, Ego ero illi in patrem, *&c. cujus testimonii verba ipsi Filio dicta non fuisse, certissimum est.*

ASSERTIO XXII.

PLURIMAS adversarii solent nominare scri-

ſcripturas, quibus Chriſtum verum eſſe hominem docent. Sed eas nominant, ut fucum 1.
ſuæ cauſæ faciant: volentes multitudine teſtimoniorum ſuperiores videri: & in iis ſu- 2.
um ingenium oſtentant, quæ, non minus à nobis, quàm ab illis ſtant: qui ut Chriſtum Dominum verum Deum eſſe affirmamus: ita & verum hominem libenter cum D. Athanaſio profitemur, ut ſit Chriſtus Dominus perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens.

ANIMADVERSIONES IN Aſſertionem XXII.

1. ut fucum.) *Immo ut fucum removeant, quem iſti, eorumq́ magiſtri rudioribus facere ſolent. Nam, ſi Chriſtus verus homo eſt, ut verus atq; æternus Deus æquè ac Pater ſit, fieri nullo modo poteſt, etiamſi alioqui plures perſonæ in una Dei eſſentia eſſe poßent, ac proinde diſtinctio illa Perſonæ & Eſſentiæ ſimulq́ Idiomatum communicatio illa (quibus duabus rebus, licèt manifeſtè partim falſis atque ridiculis, partim nullum hîc locum habentibus, veritati velum quoddam obtenditur) planè admittendæ eſſent.*

2. & in iis) *Nondum videre poſſumus, quænám ingenii oſtentatio eſſe poßit in ſuadendo rationibusq́ præterea, ſi opus eſt, confirmando, eum, qui verus homo ſit, id eſt res creata & naturâ mortalis atque caduca, æternum ſimul Deum, id èſt rem increatam & naturâ immortalem ac ſempiternam eſſe non poſ-*

posse. Nam quis tam hebes aut rudis est, qui, si animum adverterit, id ita se habere, perspicuè non cernat, & aliis apertè demonstrare non queat?

3. quae non minùs) *Quomodo verò? Nam ex eo, quòd Christus sit verus homo, in speciem saltem probatur, eum non esse aeternum Deum, quemadmodum isti affirmant: nulla verò prorsus ratione ex eo ipso concludi potest, eum esse aeternum Deum, quod nostri negant. De hoc enim inter utrosq; disputatur, non autem de eo ipso, utrùm Christus sit verus homo, nec ne.*

ASSERTIO XXIII.

1. ACTOR: 2. Petrus loquitur: *Certissimè sciat ergo omnis domus Israel: quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus hunc Iesum, quem vos crucifixistis.* Sed intelligere oportet, Christum secundùm naturam divinam factum non esse: sed potiùs illum esse, per quem facta sunt omnia. Secundùm vero humanam naturam
2. factum esse concedimus, Rom: 1. *Qui factus est ei ex semine David secundùm carnem.* Et quidem multò ante Resurrectionem factum eum esse CHRISTUM, id est, Regem & Dominum secundùm naturam humanam, firmissimo argumento sunt haec divina testimonia: *Ubi est, qui natus est Rex Iudaeorum?* [f] &, *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* [c] Alioqui quatenus Deus, semper erat Dominus o-
3. mnium. Postremò adversarii hoc verbum Dei apertè adulterant: Nam cùm nusquam ha-

habeat ſcriptura filium Dei eſſe factum Deum: (Abſit enim ut factitium eum Deum credamus) ipſi tamen hunc locum ita interpretantur, quaſi legerent, *Deum fecit*, & non *Dominum eum, & Christum fecit.*

ſ Matth: 2.2. t Luc: 1.43.

Animadversiones in Aſſertionem XXIII.

1. Actor: 2. Petrus) *Locus iſte a noſtris non idcirco allatus fuit, ut probaretur, Chriſtum, id eſt illũ qui Chriſtus eſt, fuiſſe factum, ſed ut demonſtraretur, Ieſum Nazarenum, quâ Dominus & Chriſtus eſt (eoq; Deus, ut poſtea oſtendemus) non ſemper extitiſſe, ſed factum aliquando a Deo fuiße.*

2. Et quidem) *Non negamus, Ieſum Nazarenum etiam ante reſurrectionem Dominum, & regem aliqua ratione factum fuiſſe. Iam enim ingente poteſtate ac virtute præditus erat, & primitias quaſdam ſui dominatus, ſuiq; regni habebat. Verumtamen interim reipſa dominationem, & regnum ſuum, quippe ad quod prævia violenta morte perventurus erat, adeptus nondum fuerat.* Luc: 24. 26. *Nec ſatis ſanè mirari poſſumus, quemquam eße, qui hoc negare audeat, cum tota ſcriptura id apertiſſimè teſtetur, præſertim verò locus a noſtris allatus, in quo diſertis verbis ſcriptum eſt, eum Ieſum Nazarenum,* Act: 2. 36. *quem Iudæi crucifixerant, Dominum & Chriſtum a Deo factum fuiſſe. Nam, poſtquam crucifixus fuerat, & ita ante reſurrectionem, id Deum feciſſe, & ipſa allata verba ſatis indicant, & totus locus a-*

perte

pertè demonstrat, in quo potissimùm de Iesu Nazareni resurrectione agitur, quâ, & simul eâ, quæ per ipsam secuta esset, ejusdem Iesu exaltatione expositâ & confirmatâ, tandem ita in prima illa concione, quam ad Iudæos habuit, concludit Petrus, Certissimè sciat ergo omnis domus Israel, quia & dominum & Christum fecit Deus hunc Iesum, quem vos crucifixistis. *Et tamen audent isti asserere, filium Dei, etiam secundum humanam naturam multò ante resurrectionem Regem, & Dominum fuisse factum. neque hoc testimonium interea ab iis, qui contrà sentiunt, allatum ulla responsione dignantur. Nam quæ ipsi testimonia afferunt, in quibus Iesus ab ipso ortu rex Iudæorum, & Dominus appellatus est, nullius planè sunt ponderis. Nemo est enim, qui nesciat, ea, quæ vel ex Dei singulari aliquo decreto, vel alia quacumque ratione certò futura sunt, tamquam præsentia haberi, ac dici. præsertim verò, si futuræ qualitates sint ejus rei, quæ jam ipsa adsit. Exemplum, ne longiùs abeamus, esto in eo testimonio, quod isti Assertione secunda ad idem, quod hîc, probandum ex Luca citant*,
Luc:2. 11. Natus est vobis hodie salvator, qui est Christus Dominus. *Nam ex Matthæo liquet, Ie-*
Matth:1. 21. *su nomen, quod a servando seu salvando ductum est, idcirco Dei filio ab ipso ortu inditum fuisse, quia is salvum facturus esset populum suum a peccatis eorum. Non igitur adhuc revera salvator erat, cum natus est. alioquin, ut Iesu nomen illi conveniret, non opus fuisset ad id, quod futurum erat, respicere. &*

tamen jam tum disertè Salvator appellatur. Ratio est, quia jam decreverat Deus, ut Salvator esset. Quinetiam in altero testimoniorum, quæ hic citant, Maria Christi mater vocatur, cum tamen adhuc eum non perperisset, & sic revera ejus mater nondum esset. nempe quia mox certò futura erat. Cùm Samuel missus est a Deo ad ungendum unum ex filiis Isai, inter quos sibi de rege prospexiße Deus dixerat, simul atq; Eliabum vidit, qui unus ex illis erat, decoro aspectu, & staturâ corporis procerâ, dixit, 1.Sam:16.7.
Nam (*seu* Certè) coram Iehova Christus ejus est? *putans eum esse, quem Dominus elegisset. Itaq; Christum Iehovæ illum vocavit, non quòd jam esset, sed quòd omnino futurum arbitraretur, &, ita Deum jam decreviße, sibi persuaderet. Vide autem, ut istorum errorem clariùs perspicias, quæ scripsimus Assertione 2.numero 5. quibus alia multa adjungi possent, sed his contenti esse volumus.*

3. Postremò adversarii) *Quin potiùs apertè calumniantur isti.* Nemo *enim ex nostris ait, scriptum ibi esse, Iesum Deum fuiße factum. sed, ut isti ipsi fatentur, ita locum interpretantur, ac si id ibi scriptum esset. Itaque falsum omnino est, eos verbum illud Dei adulterare, etiamsi in sua interpretatione fallerentur. Cujus interpretationis ratio hæc est, quòd, cùm Dei nomen Christo in sacris litteris alicubi tributum, sit nomen (ut vocant) appellativum, quod dominationem, & benefaciendi vim aliquam insignem & planè divinam significat, hæc autem Domini, & Christi appellatione illi passim*

 attri-

attributâ prorsus contineantur; certè, si scriptum est, eum dominum & Christum fuisse factum, intelligere oportet, Deum quoque eundem factum esse, &, si non ante revera Dominus & Christus factus esse dicitur, quàm a mortuis revixit, non ante quoque Deum factum fuiße, concludendum est. Præterea isti ipsi Assertione 5. ex eo, quòd Christus in sanctis litteris Dominus esse doceatur, Deum illum esse non obscurè contendunt. Cur ergo in aliis id tantopere vituperant, quod ipsimet faciunt? Adde, quòd nostri rectè ex facto domino & Christo Deum factum colligunt, si vel ex sola Domini appellatione, ut ab istis fit, Dei quoque appellationem colligere licet. sed perperam ex eadem Domini appellatione colligunt isti naturam divinam, de qua sine dubio in Assertione illa quincta agebatur. Potest enim quis Dominus eße non naturâ, sed Dei gratiâ. ut certè Iesus
Act: 2. 36. *est, cum disertis verbis scriptum sit, eum a Deo Dominum fuisse factum. Postremò, ut, quàm iniqua istorum reprehensio sit, apertiùs constet, sciendum est (ni fallimur) & Hilarium lib: 5. de Trinit: & Ambrosium lib: 1. de fide ad Gratianum*, fecit eum deum & Christum, *in Petri verbis legere.*

ASSERTIO XXIV.

1. AD extremum quod ad divinitatem Spiritus S. attinet, libenter damus adversariis, Spiritum sanctum esse donum & virtutem
2. patris. Sed hoc donum & hęc virtus est tertia divina persona: quæ dividit alia dona singulis prout vult. [u] Nec mirum cuiquam debet

videri,

videri, Spiritum divinum donum vocari, cùm ipſe etiam Filius ſit donum Patris. Sic 3.
enim de eo ait Propheta: *Parvulus natus eſt nobis: & filius datus eſt nobis:* [x] ita ipſe quoque Filius nominatur virtus Patris. Sic namque ait Apoſtolus, [y] *Nos autem prædicamus & Chri-* 4.
ſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Quamobrem meritò Spiritus S. donum Dei & virtus nominatur. Nam & gratis donatur: & prorſus divina in nobis operatur.

u 1 *Cor:* 12. 11. x *Iſai:* 9. 6. z 1 *Cor:* 1. 24.

Animadversiones in Aſſertionem XXIV.

1. libenter damus) *Non poteſt iſtud concedi, quin ſimul concedatur, ſpiritum ſanctum non eſſe Deum æquè ac Patrem. Semper enim donum & virtus, ipſo donante ac virtute prædito, inferius quiddam eſt.*

2. Sed hoc donum) *Cum iſtud probaverint, tum nos erraſſe confitebimur.*

3. cùm ipſe etiam) *Iſta ad confirmandum, non propterea ſpiritum ſanctum non eſſe perſonam, quia donum & virtus Dei nominetur, aliquid fortaſſe valere poſſunt. Conſtat enim, filium Dei perſonam eſſe. Sed ad divinitatem ſpiritus ſancti, de qua hîc agitur, adverſus rationem iſtam tutandam nihil valent, cum ne in ipſo quidem Filio divinitas iſta a noſtris agnoſcatur. Quare principium, ut ſolent, petunt iſti. Neque enim de perſona, ſed de divinitate tantùm ſpiritus ſancti hoc loco mentio facta eſt.*

Præterea animadvertendum est, etiamsi possit Filius donum Patris vocari, non tamen eo nomine in sanctis eum litteris disertè appellari. Nam locus, Esa: 9. 6. *quem isti citant,* filius datus est nobis, *non aliter quàm per interpretationem id continet, eamq; valde dubiam. Siquidem,* filius datus est nobis, *ita intelligi potest, ac si dictum fuisset,* Rex datus est nobis. *Populi. n. Dei rex, seu Christus, filius Dei, & Filius simpliciter appellatur Psal: 2. 7, & 12. Dare autem regem, non est regem ipsum, sive illum qui rex est, donare, sed regem præficere ac constituere. Alii autem erant loci isto aliquantò aptiores ad id, quod isti volunt, probandum. quibus tamen numquam efficietur, ut filius Dei æquè propriè donum ipsius Dei vocetur, atq; spiritus sanctus vocatur.*

4. Virtus Patris) *Immo Dei, ut ipsum prolatum testimonium habet.* 1. Cor: 1. 24. *Quamquam enim idem est Pater, quod Deus, quemadmodum idem est Filius, quod Christus (& propterea allatum locum, in quo non Filii, sed Christi mentio fit, ad rem hac in parte facere concedimus) tamen, quia istis non idem est, &, si Filius, seu Christus est Dei virtus, sequitur, ipsum non esse illum Deum (aliud enim est res ipsa, aliud virtus ipsius) idcirco id notare libuit, & fallaciam, quæ in istorum verbis latet, unà cum ipsorum de divinitate filii Dei sententiæ falsitate detegere.*

Assertio XXV.

1. Ex his igitur omnibus facilè is, cui oculi sunt, quibus Deus videtur, perspicit, quanto in periculo æternæ salutis omnes ii versentur, qui jam non Indulgentias Ecclesiæ, non Reliquias Sanctorum, non invocationem

Divo-

Divorum, cæteraq; generis ejusdem: sed, quod longè intolerabilius est, ponentes in cælum os suum, ipsum Sanctum sanctorum DEVM Opt: Max, oppugnant, cum eoque infelicissimi bellum gerunt: quem tamen esse Trinum & unum tam est necessarium, quàm id, quod maximè dicitur necessarium. Sed quòd hæc adversarii Orthohoxæ Fidei non videant, in promptu causa est: quia oculos fidei non habent. Nam *Evangelium in iis, qui pereunt, est opertum*, inquit Apostolus, 2 Cor: 4. 3.

Atque hæc sunt Catholicæ Fidei inexpugnabilia de Trino & Vno Deo firmamenta, quæ adversarii quidem audet (quid enim non auderent?) oppugnare, vel potiùs ingenio vafro eludere. Sed quàm id conentur inaniter, Thesium usitata brevitas non patitur hic fusiùs dicere. LAUS DEO.

ANIMAD: in Assert: XXV.

1. Ex his igitur) *Quinimmo ex his, ut suis locis a nobis indicatum est, ipsi cæci videre possunt, quàm monstrosa, sibiq; nulla ex parte consentanea sint eorum, quos isti sequuntur, de Deo, Christoq; ejus, deq; spiritu sancto dogmata, & quid judicandũ de ea Ecclesia sit, quæ non modò tales nugas, quales sunt Indulgentiæ, quas vocant, sanctorum (quæ dicuntur) reliquiarum cultus, eorumdemq; mortuorum invocativo, maximo numero vel excogitavit Ipsa, vel approbavit, verùm etiam unius Dei, domini nostri Iesu Christi patris, majestatẽ minuere, Iesum ipsum Christũ dividere, hominiq; illi ex Maria virgine nato, divinitatem, quâ præditus ex Dei voluntate est, adimere, sanctũ deniq; spiritum, ab uno illo Deo,*

cujus spiritus est, eum non distinguendo, tollere, atque abolere, seu prudens, sive imprudens, est ausa.

2. quem tamen) *Nihil umquam confidentius dictum fuit. Namque ipsi sensui communi patet, unam tantùm numero essentiam tres personas esse non posse, cum necesse sit, ut quælibet persona suam numero ab aliis distinctam eßentiam habeat, obeamq; rem, ut, ubi tres sunt personæ, ibi tres numero essentiæ sint. Vnum autem tantùm numero, tria numero nulla ratione esse posse, si quis est, qui non intelligat, huic certè helleboro est opus.*

2. Sed quod hæc) *Immo verò, quòd erronei cujusdam spiritus homines ista tam aperta, blasphema, & ridicula mendacia pro gravissimis divinæ veritatis principiis Christiano orbi obtrudere, & quavis ratione defendere pergant, ac plerosque adhuc, qui assentiantur, habeant, nil mirum est, cum prædictum fuerit, hominem illum peccati, filium illum perditionis, venturum in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt, quibus missurus esset Deus operationem erroris, ut crederent mendacio.* 2 Thess. 2, 10, 11.

Atque ex his in istorum Aßertiones Animadversionibus nostris satis perspicuum eße arbitramur, quàm non modò infirma, sed nulla sint illius de trino & uno Deo opinionis fundamenta. quæ tamen adversarii omni conatu stabilire student. Sed frustra nimirum id conantur. Namque neceße omnino est, ut in dies magis appareat, ac confirmetur, illum unum Deum, domini nostri Iesu Christi patrem tantùm eße. Ipsi in Ecclesia per eundem Iesum Christum sit honor, gloria, imperium & nunc. & in omnem æternitatem.

Loca scripturæ explicata vel ex parte illustrata.

9. 6

Monendus videris, lector benevole, numeros paginarum ex editione secunda, in qua hoc opusculum aliis fuerat annexum, in hanc, errore quodam irrepsisse.